

02
B-51

Bibliio Polis

Biblioteca Municipală "B.P. Hasdeu"

Vol.9 (2004) Nr. 1

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie și
științe ale informării,
editată de Biblioteca Municipală
"B.P. Hasdeu" din Chișinău
Apare din anul 2002
Vol.9 (2004) Nr.1

Director:

Dr. Lidia Kulikovski

Redactor-șef:

Vlad Pohilă

Colegiul de redacție:

*Mariana Harjevschi, Tatiana Coseriu, Ludmila Pânzaru, Elena Vulpe,
Alexandru-Horațiu Frișcu, Genoveva Scobioală, Tatiana Ischimji,
acad. Mihai Cimpoi, dr. conf. univ. Nelly Țurcanu*

La apariția acestui număr și-au dat concursul:

Rodica Brînză, Tatiana Coșeriu, Genoveva Scobioală

Tipar executat la "Elan-Poligraf". Tel.: 72-82-07.

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ / EDITORIAL

Vlad POHILĂ

Mărtisoare pentru bibliotecare
Мэртишоры для библиотечарей
Martisoare for librarians..... 3

BILANȚ / РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS

Lidia KULIKOVSKI

Participăm la remodelarea vieții chișinăuienilor
Участвуем в переустройстве жизни
кишиневцев
We are participated to the reconstruction of
Chisinau inhabitants' life..... 5

EVENIMENT / СОБЫТИЕ / EVENT

Tatiana FIODORUC

Lui Ștefan Vodă închinare
Посвящается Стефану Великому
Dedication to Stephen the Great..... 8

MEMENTO

Ștefan cel Mare și Sfint: 500 de ani
de la trecerea în lumea celor drepte
500 лет со дня смерти
500 year of death..... 11

EMINESCIANA

Dumitru PĂSAT

Odiseea unei munci titanice
Одиссея титанического труда
The Odyssey of a hard work..... 16

TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE

*Rodica POPOVȘCHI, Eugenia CALDARE,
Liliana CATEROV*

Evaluarea nivelului de competență
informațională
a beneficiarilor bibliotecii publice de drept
Оценка уровня информационных знаний
читателей правовой библиотеки
The evaluation of the level of law library
users' information abilities..... 19

VIAȚA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ / LIBRARY'S BRANCHES LIFE

Elena DABIJA

Liceenii aolingvi doresc să-l cunoască
pe Eminescu

Лицейсты русских школ хотят
узнать Эминеску
The Russian pupils want
to know Eminescu..... 23

ARHIVA LITERARĂ / ЛИТЕРАТУРНЫЙ АРХИВ / LITERARY ARCHIVE

Vasile MALANETCHI

Orașul adolescenței lui Bogdan
Petriceicu Hasdeu (I)
Город отрочества Богдана
Петричейку Хашдэу (I)
The city of Bogdan Petriceicu
Hasdeu adolescence (I)..... 24

**NOI ACHIZIȚII / НОВЫЕ ПОСТУПЛЕНИЯ /
NEW ACQUISITION**

Pavel BALMUS

Cuvinte de recunoștință pentru
un dar foarte pretios
Слова благодарности за ценный дар
Words of gratitude for a precious
donation.....29

**BIBLIOLOGI CELEBRI / ЗНАМЕНИТЫЕ
БИБЛИОЛОГИ / FAMOUS LIBRARIANS**

Vlad POHILĂ

"Ca un vrej de lumină, de după viața
cărților..."
H. ДЖОРДЖЕСКУ-ТИСТУ
N. GEORGESCU-TISTU.....30

OMAGII / ПОСВЯЩАЕТСЯ / DEDICATION

Si are nume de cîntec...
Имя как песня
The name like a song.....33

**NOTA ZECE PLUS / ДЕСЯТЬ С ПЛЮСОМ /
TEN PLUS**

Trei Doamne și toate trei gratificate
Три дамы и три награды
Three ladies and all rewarded.....35

Людмила ЗАИМОВА

Библиотека и "Просвита"
The Library and Prosvita.....36

**ARTA LECTURII / ИСКУССТВО ЧИТАТЬ /
THE ART OF READING**

Надежда ПИВНЮК

Детское чтение. Взгляд изнутри.
Organizarea lecturii pentru copii
The Children reading. Inside look.....36

**BIBLIOTECI FAIMOASE / ЗНАМЕНИТЫЕ
БИБЛИОТЕКИ / FAMOUS LIBRARIES**

Monica BREAZU

Biblioteca Națională a Franței între spațiu și
virtual
Национальная библиотека Франции между
пространством и виртуальностью
The National Library of France between
space and virtual.....39

REPERE / ОРИЕНТИРЫ / REFERENCE

Constantin CIOBANU: "Istoria și cultura
națională în miniatură ar merita o atenție
mai mare..."

Константин Чобану: "История и
национальная культура в миниатюре
достойна большего внимания..."

Constantin Ciobanu: "The history and national
culture in miniature is worthy of more
attention...".....43

**RECENZII ȘI CONSEMĂRI / РЕЦЕНЗИИ
И ЗАМЕТКИ / REVIEWS AND NOTES**

Dr. Lidia KULIKOVSKI

Considerente asupra edificării societății infor-
maționale în Moldova
Рассуждения о создании информационного
общества в Молдове
About the creation of information society in
Moldova.....45

Aproape totul despre bibliotecă
și valențele ei
Почти все о библиотеках
Almost all about the library and
its value.....46

Nicolae OPREA

O reverie transcendențială
Трансценденțialная мечта
A transcendental dream.....47

**STAȚI ȘI REFLECȚAȚI / ПОДУМАЙТЕ /
WAIT AND THINK**

Vlad POHILĂ

Ce spun alții mai deștepti ca noi...
Aforisme despre carte
Крылатые слова о книгах
About book: aforisme.....49

**PENTRU AGENDA DVS / НА ЗАМЕТКУ/
FOR NOTES**

Calendarul aniversărilor culturale 2004
Календарь памятных дат на 2004 год
Cultural Anniversaries Calendar.....50

Mărțișoare pentru bibliotecare

Cu diferite ocazii, s-a scos în evidență contribuția, de multe ori substanțială, a bărbaților la menținerea și dezvoltarea bibliotecilor. Personalități de-a dreptul remarcabile ca Francesco Petrarca, William Shakespeare, Johann Wolfgang von Goethe, Immanuel Kant, Anatole France... - din cultura europeană, sau Mihai Eminescu, B.P. Hasdeu, Spiru Haret, Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti, din spațiul cultural românesc -, sînt doar cîteva nume ce fac cinste profesiei de bibliotecar, pe care au îmbrățișat-o și cei mai sus enumerați (și încă alții!), că să-i dea acestei îndeletniciri pondere, valoare, inclusiv în virtutea măreției talentului și capacităților lor excepționale. Și totuși, pentru extrem de multă lume, profesiunea de bibliotecar se asociază de cele mai multe ori cu femeia. Tocmai de aceea, acest articol consacrat Mărțișorului, sosirii primăverii și frumoaselor schimbări ce se produc în natură și în sufletele oamenilor, vrem să-l dedicăm femeilor. Cîte un buchet de flori, fie ele și imaginare, vor primi, o dată cu acest număr de revistă, toate angajatele Bibliotecii Municipale "B.P. Hasdeu", iar de ne ajută inspirația - extindem gestul spre toate femeile ce trudesc în preajma rafturilor de cărți. Nu credem că ar fi un prilej de supărare pentru colegii-bărbați. În ultimă instanță, tradiția cea veche și nealterată prevede că mărțișoare se dau numai femeilor - bărbații înmînează soțiilor, colegelor, surorilor, mamelor, prietenelor acele două flori de mătase cusute cu culoarea dragostei - roșu și cea a purității, sincerității - albul. Că la noi se mai întimplă și invers - e numai o urmare a dragostei deosebite pentru acest obicei, un timp pe nedrept neglijat, aproape că dat uitării, încît atunci cînd a fost readus în actualitate, masiv, se punea pe prim plan gestul de a dărui, fără a se mai ține cont de fireasca diferențiere făcută de poporul nostru cu secole în urmă: flori-le, fie ele și de mătase, trebuie dăruite numai de către bărbați exclusiv femeilor.

Este adevărat, că lucrătorii bibliotecilor au acum mai multe prilejuri de a se

felicita, de a fi felicitați. Ne gîndim, în primul rînd, la sărbătoarea profesională, Ziua bibliotecarului, de la începutul lunii octombrie. Ceva mai devreme, în a treia duminică a lunii mai, se marchează Ziua lucrătorilor culturii. Fiecare bibliotecar are - ar trebui să aibă, cel puțin - o trăire, o simțire a sa aparte, la 27 August, de Ziua Independenței Republicii Moldova, și la 31 August, de Ziua Limbii Române. În multe case și colective se mai sărbătorește 8 martie - Ziua internațională a femeilor, unii își amintesc de Ziua internațională a poeziei (21 martie), a teatrului (27 martie), a muzicii (1 octombrie)... Și totuși, Mărțișorul are un farmec mai aparte, deoarece această zi deschide nu numai porțile primăverii, dar mai inaugurează ciclul marilor noastre sărbători tradiționale, parcă veșnice: Paștele, Duminica Mare, Crăciunul, întîmpinarea Anului Nou...

Traditional, la vreo ocazie festivă, cum se cuvine a vorbi despre oameni numai la modul pozitiv, se obișnuiește a se face și o listă a celor mai buni lucrători, colegi, subalterni. În opinia noastră, nu există încă rețete, criterii întru totul clare, sigure, cu atît mai mult - exhaustive - de apreciere a muncii cuiva. Tocmai de aceea, oricît de mare ar fi ispita, nu vom da în această pagină nume care în mod firesc ne vin în memorie cînd vrem să asociem cu niște persoane concrete activitatea bibliotecară.

Dacă ar fi de capul nostru, am înșira aici foarte multe nume, dacă nu pe toate! - de lucrători ai Bibliotecii Municipale, procedînd la niște categorisiri bazate pe un set anume de calități. În primul rînd, i-am aminti pe cei care se bucură sincer că sînt angajați ai acestei instituții. Pe cei care sînt conștienți că prestează o muncă deosebit de importantă, de valoroasă în această epocă a unor evoluții cu adevărat spectaculoase: și dramatice, și tragice, ba chiar și comice și, totuși, mai presus de toate - sublime, căci, în ultimă instanță aceste evoluții oricum se vor încununa cu împlinirea speranțelor de dreptate istorică.

Acea dreptate fără de care e de neconceput democrația autentică, supremația rațiunii de a fi stăpini pe propriul destin, în propria țară, fructificarea șanselor oferite egal pentru toți ș. a. Nu am uita de cei care și-au găsit rostul în echipa Hasdeu, se simt comod și fac tot ce le stă în puteri pentru a se simți și mai bine în "aceeași familie a bibliotecarilor", cum calificase marele bibliolog N. Georgescu-Tistu, cu vreo trei sferturi de secol în urmă, colectivul de lucrători ai unei bibliotecii ce activează pe baza spiritului de echipă. Nici pe cei fideli profesiei alese, care nu se lasă tentați de îndelnetniciri fie și provizorii mai lucrative, mai "bănoase", muncind cu dăruire în beneficiul cititorilor, adeseori în detrimentul bunăstării familiale. Pe cei care fac tot posibilul pentru a menține și chiar a ridica prestigiul profesional, încît să nu devină o iluzie opinia potrivit căreia bibliotecarul e o persoană și amabilă, și cu un acut simț al răspunderii, care știe să asculte, dar știe și să dea lămuriri, informații necesare, să îndrume cu precizie, în cunoștință de cauză, cititorul "pe valurile oceanului informațional". În fine, pe cei care răspund afirmativ, fără a ezita, acestor exigențe enunțate, tot cu trei sferturi de secol în urmă, de către N. Georgescu-Tistu față de pretendentii la munca de bibliotecar: "Au calitatea ordinii, a metodei suplete de spirit, asimilarea cunoștințelor diverse, răbdare, amabilitate?..."

La începutul toamnei din anul trecut, o colegă de breaslă, pregătind un material despre munca bibliotecarilor, a efectuat un sondaj independent cu o singură întrebare adresată tinerilor studioși - studenți și/sau doctoranzi, tot ei și beneficiari ai BM: "Pentru ce sînteți (deosebit de) recunoscători bibliotecii?". Desprind cîteva aprecieri, cred, edificatoare, nu înainte de a face precizarea că toate răspunsurile au fost favorabile activității bibliotecarilor noștri. Așadar:

"Numai datorită acestei biblioteci mi-am putut scoate la capăt teza de licență în management, pe care am susținut-o cu brio!" (Nota bene: respondentul e licențiat al ULM-ului, școală superioară cu o bibliotecă destul de solidă).

"Am văzut în această sală de lectură o expoziție de pictură a unui coleg de la

Arte Plastice. Atunci m-am gîndit: parcă n-aș putea face și eu o expoziție similară, chiar dacă sunt cu doi ani mai mic?! În cîteva luni mi-am adunat lucrările finisate, am pus la punct încă vreo zece pe care le credeam aproape de finis... Acum primesc întruna felicitări de la prietenii, colegii, profesorii, ba chiar și de la necunoscuți. Nici nu puteam bănuși că la o bibliotecă vin atît de mulți admiratori ai graficii și picturii". (NB: chiar și pentru un artist plastic, în anumite situații, biblioteca poate însemna nu mai puțin decît un muzeu sau o galerie de arte...).

"Datorită accesului la internet, asigurat de bibliotecă, am găsit o șansă unică de a merge în lumea liberă să-mi continuu studiile! Dacă nu voi mai fi un cititor fidel "al lui Hasdeu", cum zicem noi, cu certitudine voi fi mereu recunoscător anume acestei biblioteci". (NB: în municipiul nostru, funcționează în prezent zeci de internet-cluburi și/sau internet-cafenele - cu mult mai multe decît biblioteci. Se vede însă că acestea din urmă predispun omul mai puțin pe undă distracțiilor...).

"Aici mi-am întîlnit alesul inimii. Culmea e că mi-e coleg de promoție... Am înțeles destul de repede că avem în comun nu numai pasiunea pentru studii, pentru cărți, și iată că în ultimul an suntem deja mereu împreună. Inclusiv la bibliotecă!" (NB: firește, fericita apropiere a două inimi tinere putea să aibă loc și la o discotecă, la o petrecere în vreun local public, mai modest sau mai luxos, în stradă sau chiar într-un mijloc de transport; în fine, prin intermediul unor publicații de tipul **Maker**. Dar s-a întîmplat, totuși, într-o ambianță mai puțin banală și cu mult mai sobră...).

Nu avem nici o îndoială că la derularea fericită a acestor istorii - fie ele și ieșite din comun, poate chiar singulare - își au partea de contribuție fiecare din bibliotecarii noștri. Biblioteca devine tot mai des un refugiu pentru un număr crescînd de persoane și angajații ei trebuie să răspundă constant, plener, generos, de aflarea în bune condiții a acestor refugiați pe una dintre mirificele insule ale destinului. Este vocația, dar și obligația bibliotecarilor.

Vlad Pohilă

Participăm la modelarea vieții chișinăuienilor

Chișinăul, orasul meu, oras, unde trăiesc, muncesc... confruntat cu lupte politice, independent *de jure*, dominat *de facto*, pe care vor să-l afle "în genunchi", rămâne un exemplu de luptă pentru identitatea națională, model de luptă pentru supraviețuire pentru toată țara, exemplu cultural, poluat permanent...

Dar nu știu vreun alt loc în care aș putea trăi, dacă ar fi să doresc, să aleg, un loc în care lumea se află într-o continuă căutare a identității, într-o continuă luptă pentru supraviețuire.

Cu mulți ani înaintea Europei, cu 355 de ani înaintea Washingtonului, cu 367 de ani înaintea Petersburgului... Acum în acest oraș, se dă lupta pentru ceea ce n-am putut face în trecut, pentru ceea ce n-am putut face cu democrația, independența...

Oraș al științei, cunoștințelor, al studenților și tinerilor, oraș al celor mai multe universități; oraș al culturii, oraș al lumii politice, orașul lumii de afaceri, orașul cu cei mai mulți pensionari, șomeri și boschetari.

Fiecare din noi, cei 770 de mii de chișinăuieni - tineri, bătrini, bogați sau săraci, intelectuali sau muncitori - contribuim diferit - mult sau puțin, pozitiv sau distructiv la creionarea portretului, identității, măreției, sau decăderii Chișinăului.

Cred că prin activitatea susținută în 2003 BM a contribuit mult la transformarea Chișinăului într-un oraș influent, într-un etalon național, într-un oraș european, într-un oraș al destinului, într-un oraș al viitorului. Percepția mea asupra viitorului se sprijină pe acțiuni concrete și pe dovada succesului. Realizările de

Dr. Lidia KULIKOVSKI, Director general al BM "B.P. Hasdeu"

succes ale BM din ultimii ani și cele ale anului 2003, susținute de misiunea bibliotecii, au influențat modul în care gândesc și acționează chișinăuienii.

Testul final la care trebuie să facă față BM și bibliotecarii ei nu este acela de a obține succes astăzi, ci acela de a rămâne una de succes și mâine. În această ordine de idei, apreciez termenul succes prin prisma a două criterii: succesul în adăugarea valorii și performanțe continue. Primul criteriu măsoară rezultatele în funcție de dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor, și îmbunătățirea modului de utilizare a potențialului și resurselor disponibile. Al doilea criteriu răspunde la întrebarea "Are biblioteca un impact permanent asupra comunității, oamenilor, reușește să se extindă pentru a avea o influență mai mare asupra unui număr mai mare de oameni?"

În 2003 numărul de chișinăuieni care au carnet de cititor al Bibliotecii Municipale a ajuns la 507 941 (66% din populație). Pe parcursul anului 2003 s-au folosit activ de serviciile BM - 326 679 (42,4% din populație) chișinăuieni, din care 59 708 (7,8% din populație) s-au

înscris ca utilizatori noi.

Fiecare din cei 326 679 utilizatori activi au vizitat biblioteca în medie de 10 ori, numărul total de frecvențe ajungând la 3 339 109 (per/zi - 11 130.).

În 2003 chișinăuienii au înregistrat un număr destul de impunător de împrumuturi - 9 150 347 ex., cel mai mare din istoria de 126 de ani ai bibliotecii.

Numărul mare de chișinăuieni-utilizatori și cerințele lor informaționale și mai mari au condiționat conducerea BM să-și orienteze efortul spre a înnoi constant colecția. Politica de achiziții în 2003 s-a bazat pe criteriile: echilibrul achizițiilor, care a asigurat echilibrul dintre genuri, suporturi, limbi, domenii; exhaustivitatea, care a pledat în favoarea lărgirii repertoriului de titluri în detrimentul numărului de exemplare (intrări exemplar/ titlu a fost de 4,3 ex.) și cererea chișinăuienilor. Din păcate, mărimea bugetului alocat (1,9 lei/locuitor, mult mai mică decât cea stabilită de stat - 3,60 lei) nu ne-a permis să respectăm în totalitate ultimele două criterii.

Pe parcursul anului de referință Biblioteca Municipală a fost un mediu educațional pentru copiii chișinăuieni pînă la 14 ani, stimulînd și creînd deprinderi de lectură, oferindu-le facilități în pregătirea temelor pentru acasă, implicîndu-i în activități culturale, distractive, oferindu-le suport pentru incluziunea socială, contribuind la alfabetizarea funcțională, digitală, vizuală, media. De aceste servicii și facilități au beneficiat 82 968 copii pînă la 14 ani (25,4% din numărul total de utilizatori activi și 82,4% din numărul total de copii pînă la 14 ani din municipiul Chișinău).

Spectrul de servicii susținut pentru această categorie de chișinăuieni, cît și înnoirea substanțială a colecției a dus la dublarea față de 2002 a numărului de publicații împrumutate: 2 247 958 ex. - 24,6% din numărul total de împru-

muturi.

Biblioteca Municipală împărtășește politica respectului pentru identitatea și diversitatea culturală, încurajează dezvoltarea diversității culturale locale, sprijinind acțiuni de păstrare, dezvoltare și promovare a culturii minorităților etnice prin constituirea unor colecții specializate, valoroase în limbile etniilor conlocuitoare - rusă, ucraineană, bulgară, găgăuză, ivrit-idiș, asigurînd accesul la baze de date globale și furnizînd prin WWW resursele culturale locale. Anul 2003 a fost un an laborios pentru filialele: de carte evreiască "I. Mangher", de carte rusă "M. Lomonosov" etc., care s-au orientat spre diversificarea serviciilor, promovarea lecturii în limbile minorităților, activitatea de cercetare științifică, constituirea cataloagelor electronice, furnizarea serviciilor digitale.

Biblioteca Municipală a continuat să susțină parteneriate sociale cu societatea civilă, să coopereze la nivel local cu instituțiile educaționale, sociale, medicale, culturale pentru a menține și dezvolta furnizarea informațiilor comunitare chișinăuienilor. Pe parcursul anului au fost completate și actualizate bazele de date comunitare, accentul punîndu-se pe furnizarea lor în regim of-line.

Misiunea și valorile Bibliotecii Municipale au un pronunțat caracter social și sunt orientate spre asigurarea egalității accesului la informații. Dorind să rămîna competitivă și în continuare, BM si-a propus crearea unei culturi de conștientizare a incluziunii sociale, preocupare ce a dus la diversificarea serviciilor pentru diferite grupuri sociale dezavantajate, acoperirea cu servicii a unui număr mult mai mare de chișinăuieni dezavantajați. Realizarea acestui deziderat a fost posibil datorită contribuției fiecărui departament, fiecărei filiale, fiecărui bibliotecar.

O prioritate a politicii informaționale a Bibliotecii Municipale este elaborarea, dezvoltarea și livrarea

conținutului electronic prin trecerea pe suport electronic al bibliografiilor elaborate, curente și retrospective. Biblioteca furnizează servicii informaționale on-line și off-line.

Cooperarea și coordonarea activității reprezintă pentru Biblioteca Municipală un element important în realizarea cu succes a misiunii, valorilor, politicilor, strategiilor. Biblioteca Municipală "B. P. Hasdeu" rămâne partener activ al Centrelor biblioteconomice, al consorțiului eIFL Direct Moldova, TINLIB, SIBIMOL, participă la organizarea seminarelor, meselor rotunde, simpoziunelor de rezonanță națională. Sprijină procesul didactic fiind bază pentru practica studenților. La nivel internațional relațiile se extind prin participarea în proiectul european CALIMERA, și prin prezența sa în Asociația Internațională a Bibliotecilor Metropolitane (INTAMEL).

Biblioteca Municipală susține în continuare o politică agresivă de marketing pentru a identifica și a anticipa nevoile de informare ale chișinăuienilor, pentru a-și promova serviciile, resursele și produsele. Nominalizată ca instituție a calității europene, ca instituția secolului XXI, imaginea a fost menținută și promovată pentru a atrage noi chișinăuiești utilizând diverse metode de cercetare a pieței informaționale metropolitane, auditul social (gradul de utilizare a bibliotecii), auditul extern (cartea de vizită, cutia de sugestii, întâlnirile cu utilizatorii - feed-back tradițional dar și cel electronic).

Orice îmbunătățire a activității, orice satisfacție a utilizatorului, a serviciilor oferite sau răspunsul la necesitățile lor, Biblioteca Municipală le-a obținut numai prin munca oamenilor, bibliotecarilor săi. Ei sunt "ochii și urechile" bibliotecii noastre. Ei sunt interfața dintre conducere și utilizator. Îi învățăm să perceapă situația așa cum este ea în realitate și să știe ce răspunsuri să dea, cum să procedeze, să acționeze pentru a realiza misiunea și principiile pe ca-

re le împărtășim, obiectivele pe care le urmărim. 235 de bibliotecari din cei 362,5 care au contribuit la realizările anului 2003, - au fost instruiți în diferite programe de instruire.

Indiferent la ce nivel ierarhic se afla, orice manager a fost și formator. Volumul și calitatea timpului pe care le-a alocat pentru a-i pregăti pe bibliotecari este un indicator de performanță care va fi utilizat în evaluarea managerilor. Aplicând formula "*Mobilizează oamenii și provoacă-i*", urmărim de fapt formarea unei echipe competitive.

Anul 2003 a fost un an financiar greu. Necesarul pentru desfășurarea activității și îndeplinire a misiunii față de chișinăuiești a fost de 10 mln lei. S-au bugetat doar 5 mln. Pentru a nu periclita buna funcționare, care immanent se răsfrânge asupra utilizatorului, BM și serviciile, cu personalul său experimentat, au căutat resurse extrabugetare, care în acest an au fost mai puține decât în anul precedent - doar 560 mii lei. Mijloacele obținute din granturi și suplimentarea articolului "cheltuieli personal" pentru mărirea cu 60 % a salariului a sporit suma cheltuielilor de facto - 7.060 mii de lei.

Dificultatea, complexitatea, diversitatea obiectivelor ce revin BM determină abordarea de către conducere a managementului participativ, astfel implicând structurile de toate nivelurile în adoptarea celor mai importante decizii pentru activitatea bibliotecii. În 2003 s-a amplificat autonomia managerială a substructurilor, totodată s-a ridicat nivelul de pregătire profesională și managerială a managerilor de nivel mediu, pentru a face posibilă și necesară participarea reală a acestora la soluționarea decizională a multiplelor probleme cu care s-a confruntat BM în 2003.

Adoptând o manieră de conducere decentralizată, am rămas o instituție competitivă și unită datorită valorilor pe care le împărtășește fiecare bibliotecar al BM.

Lui Ștefan Vodă închinare

(BM în Anul comemorativ Ștefan cel Mare și Sfânt)

Tatiana FIODORUC, manager,
Departamentul "Relații cu publicul"

"La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie de însuși se vîrîia, ca văzînd ai săi, să nu se îndărăpțeze și pentru aceia raru războiu de nu biruia. Și unde-l biruia alții, nu pierdea nădejdea, ca știindu-se căzută jos, să rădica deasupra biruitorilor (...). Ce după moartea lui, până astăzi ti zicu sveti Ștefan Vodă, nu pentru sufletu, ci ieste în mîna lui Dumnezeu că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui cele vitejești, carile nimenea din domni, nici mai nainte, nici după aceia l-au ajunsu".

(Grigore Ureche. *Letopiseșul Țării Moldovei, de cînd s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viața domnilor care scrie de la Dragoș Vodă pînă la Aron Vodă*)

Cel mai aproape în timp de epoca istorică a marelui Ștefan Vodă și de existența sa pămîntescă, cronicarul Gr. Ureche este autorul unei singure opere nemuritoare ce a întemeiat școala cronicarilor moldoveni și a lăsat pentru posteritate cea mai emblematică efigie a Domnitorului. Fiind un om foarte învățat, Ureche a deținut funcții importante (logofăt, spătar), a primit rangul de mare vornic al Țării de Jos, păstrat pînă la moartea sa, întimplată în 1647. A fost bine informat, iar în portretul Eroului național și al creștinătății, supranumit de străini "Stephanus ille magnus" (acel mare Ștefan), a sintetizat fapta și aspirația unui popor care-și consfințea Păstoria pe acea divină cîmpie a Dreptății, unde își scutura, de fapt, umilînțele adunate din vitregiile timpului.

O jumătate de mileniu ne desparte de vremurile lui Ștefan cel Mare și Sfînt. Cîteva generații țin aprinsă candela la mormintul său de la Putna, care nu s-a stins nici o clipă din iulie 1504. Un arc de lumină veghează semnele Măriei sale într-un pisc de stîncă, în numeroase cîntece și legende, într-o statuie devenită simbol al independenței. Și raza vie a memoriei colective ni-l redă fără opreliști așa cum îl ținem minte cu toții încă din pruncie, pentru că pu-

terea sa adevărată străjuiește dincolo de vremi. Documentul, cartea, cîntecul nu fac decît să reanimeze această forță. Aducîndu-le în prim plan printr-o suită de manifestări culturale consacrate Anului jubiliar Ștefan cel Mare și Sfînt, rețeaua municipală de biblioteci Chișinău își împlinește menirea de a întreține flacăra Neuitării, a statorniciei între idealurile neamului, ale locuitorilor de ieri și de mîine ai Moldovei.

Capul de afiș al ciclului tematic "Anul Ștefan cel Mare și Sfînt" îl constituie, în februarie curent, microsîmpozionul din cadrul programului "Pro Academia Hasdeu" (Departamentul Relații cu publicul). Mai multe expoziții permanente de carte și documente funcționează la filiale, cu începere din Ghenar și Faur: "Glorie, Credință, Demnitate" (DRP), "Descăleători de Țară, dătători de legi și datini" (fil. "O. Ghibu"), "Străjerul Sfînt de Țară și de Neam" (fil. "Targu - Mures"), "Ștefan cel Mare - Sfînt pentru neamul românesc" (fil. "Transilvania" și fil. nr. 1), "Sfîntul Voievod Ștefan cel Mare" (fil. "Al. Cosmescu", "I. Mangher"), "Vrednic Voievod și viteaz apărător al Țării" (fil. copii nr. 7), "Anul 2004 - Anul Ștefan cel Mare" (fil. copii nr. 13). Sîmpozionul și expozițiile în cauză vor atenționa utilizatorii, ofer-

indu-le șansa coparticipării la reactualizarea idealurilor de dreptate, demnitate națională, credință creștină, afirmare istorică.

În martie ștafeta omagială va fi preluată de fil. "Transilvania", unde se va desfășura simpozionul științific "Ștefan cel Mare - Omul și Domnitorul". Concomitent, la fil. "Târgu - Mureș" va funcționa panoul informational "2004 - Anul lui Ștefan cel Mare și Sfint", la fil. "O. Ghibu" cititorii vor lua cunoștință de revista bibliografică "Sfintul purtător de biruință pentru credință". Serviciul de carte germană de la Sediul Central al BM "B.P. Hasdeu" organizează, tot în martie, microsimozionul cu genericul "Relațiile culturale dintre Moldova și Germania în epoca lui Ștefan cel Mare". În luna lui Mărtisor fil. "Târgoviște" va organiza victorina literară "Ștefan cel Mare și Sfint", iar fil. "Alba - Iulia" - o șezătoare literară-muzicală închinată Domnitorului. Mărtisoarele filialelor copii vor fi, de asemenea, variate: revista orală "Moldova lui Ștefan cel Mare" (fil. nr.7), ora de lectură "Judecata lui Ștefan cel Mare" (fil. nr. 12), ora de poezie "Imn lui Ștefan cel Mare" (fil. nr. 13).

Activitățile culturale vor căpăta amploare în următoarele trei luni: Prier, Florar și Cireșar, crescînd în intensitate pe măsura apropierii de data intrării în nemurire a Voievodului. Simpozionul științific "O domnie - o Epocă" (fil. "O. Ghibu", mai) va scoate în relief faptele de vitejie ale Domnitorului care în 47 ani de aflare în fruntea Moldovei a purtat 47 de războaie, majoritatea biruitoare, apărînd cu sabia credința creștină și dînd un nou curs istoriei neamului. Tot aici sunt planificate masa rotundă "Atletul lui Cristos" - credință și sete de ideal" (aprilie), vernisajul de pictură "Simbolul Dreptății și al neatîrnării" (iunie). Va fi alcătuită publicația "Un nume străbate veacurile" (Ștefan cel Mare în documentele vremii: scrisori, memorii, cronici), pre-

cum și o amplă listă bibliografică, ce va elucida temele: "Arta și cultura în epoca lui Ștefan cel Mare"; "Personalitatea religioasă a Domnitorului", "Chipul lui Ștefan cel Mare oglindit în literatură", "Între adevăr și fantezie" (tradiții, legende, balade, cîntece populare despre marele Domnitor etc). Fil. "Târgu-Mureș" va găzdui, în cadrul salonului "Arte frumoase", expoziția de pictură "Ștefan cel Mare și Sfint în viziunea tinerelor talente", cu participarea elevilor de la Liceul de arte "Igor Vieru". Aici este programat și un recital dramatic, după poemul lui Liviu Damian "Cavaleria de Lăpușna". În aceeași perioadă fil. "Alba Iulia" organizează matineul "Ștefane, Măria Ta..." și o expoziție de documente filatelice cu efigia Voievodului. În aprilie - iunie fil. "Al. Cosmescu" își invită utilizatorii la ora tematică "Mitul politic" și la convorbirea literară "Viata lui Ștefan cel Mare", iar fil. "Arte" organizează un vernisaj de pictură tematică a tinerelor talente (în cadrul salonului "Cupola pătrată"). La fil. "I. Mangher" demarează programul "Ora lecturii" dedicat Domnitorului. Fil. "Al. Donici" propune cititorilor convorbirea literară "Cultura epocii lui Ștefan cel Mare", ora poeziei "Ștefan, Ștefan - Domn cel mare", și o expoziție de pictură cu genericul "Ștefane, Măria Ta". Fil. copii nr.7 continuă discuțiile pe tema "Moldova lui Ștefan cel Mare", inaugurate în februarie, precum și trecerea în revistă "Cetățile Moldovei", fil. copii nr.11 organizează victorina "Glorioasa epocă a lui Ștefan cel Mare", iar fil. copii nr.13 - lecția de lectură extrașcolară "Istoria neamului".

Apogeul activităților literar-artistice și informativ-cognitive va avea loc în iulie. Sala de lectură a DRP va găzdui vernisajul de pictură "Ștefan cel Mare și Sfint", unde vor fi expuse lucrări din colecțiile personale ale unor pictori din Chișinău. La fil. "Transilvania", în ziua a doua a lui Cuptor, cînd ochii Voievodului s-au

închis în viața pămînteană și s-au deschis în eternitate, se vor desfășura două concursuri: literar-istoric - "Ștefan cel Mare - ideal al virtuților" și dramatic - "Din viața lui Ștefan cel Mare".

Fil. "O. Ghibu" va lansa bibliografia selectivă "...Cel dintii dintre principii lumii", la fil. "Târgoviște" se va desfășura masa rotundă "Moldova lui Ștefan cel Mare", acest generic purtîndu-l și expoziția permanentă de aici. Fil. "Alba Iulia" va organiza pentru copiii din tabăra de vară matineul "Ștefane, Măria ta", lecturi pentru copiii slab văzători de la liceul nr. 8, precum și un vernisaj de sculptură cu lucrări dedicate marelui Voievod. La fil. "Arte" se va organiza un concurs de pictură, fil. "Al. Donici" va miza pe două expoziții de carte, iar fil. "V. Alecsandri" va găzdui serata literară "Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare". Tot atunci, fil. Nr. 25 și-a programat discuția "Ștefan cel Mare - întru chiparea spiritualității, libertății și a demnității naționale" și trecerea în revistă "Domnitor înțelept, patriot înflăcărat".

Activitățile culturale prilejuite de Anul comemorativ Ștefan cel Mare și Sfint își vor păstra ritmul și în lunile următoare. Trei simpozioane vor fi organizate la filialele: "Târgoviște" - "Cinstit și harnic, răbdător și viteaz", Centrul Academic Internațional Eminescu - "Contribuții la istoria lui Ștefan cel Mare", "Maramureș" - "Politica externă a lui Ștefan Voievodul". Fil. "Arte" va propune atenției două serate muzical-literare, iar fil. "Târgu - Mureș" - un concurs pentru copiii slab văzători, în cadrul clubului "O rază de lumină", și o trecere în revistă cu subiectul "Chipul Domnitorului în operele literare" (la clubul "Lecturi literare").

Spre finele anului, fil. "Alba Iulia" programează simpozionul "Ștefan cel Mare în mileniul III". Sunt programate expoziții de carte și treceri în revistă la filialele: "Al. Cosmescu", "V. Alecsandri", reviste bibliografice la

filialele "M. Ciachir", "I. Mangher", "L. Ukrainka", convorbiri pe tema "Domnitorul - un ideal al virtuților" și concursul "Erudit în istorie"- la fil nr. 27. Filialele copii (în special nr. 11, 13, 7,) își vor concentra eforturile asupra tineretii lui Ștefan cel Mare, organizînd convorbiri, victorine și lecții de lectură extrașcolară.

O modalitate eficientă de a-l readece în actualitatea bibliografică pe marele voievod este fișierul tematic (fil. "Transilvania", "O. Ghibu"). Pe parcursul întregului an la fil. "O. Ghibu" va funcționa o mapă tematică "Ștefan cel Mare o pagină de glorie în cronică țării". Lunar, fil. "Târgu - Mureș" va prezenta publicații noi în cadrul colecției de documente "Străjerul Sfint de Țară și de Neam" și va aborda subiectul aniversar la Clubul "Prietenul meu - Știe Tot". Filialele vor pregăti de asemenea reviste bibliografice ale materialelor și documentelor din colecțiile sale patrimoniale, cu scopul unei mai bune familiarizări a utilizatorilor.

Expozițiile permanente, simpoziioanele, seratele, vernisajele, concursurile, lecturile, mesele rotunde, orele de poezie, convorbirile - pe scurt - activitățile culturale vor demonstra că Domnitorul rămîne în mintea generațiilor un geniu titular al țării, ocrotitorul poporului său, personalitatea istorică ce nu încetează să vegheze din eternitate destinele oame-nilor și ale neamului. El întru chi-pează deopotrivă demnitatea și Cre-dința, iubirea de neam și vitejia în a-l apăra, libertatea și dreptatea. Pe El îl strigă poporul cu mereu proaspătul îndemn "Ștefane Măria Ta, / Tu la Putna nu mai sta!". Voievodul continuă să coboare pe un fir solar pen-tru a-i duce la izbîndă pe ai săi. Și în această înălțare a sa din străfun-duri de memorie colectivă, cartea este cel mai fidel martor. În formă tipărită, orală, grafică sau electro-nică. Un stejar și un străjer al Neuitării. Stejar, Străjer. Aidoma lui Ștefan...

Ștefan cel Mare și Sfânt

500 de ani de la trecerea în lumea celor drepți

Cel mai glorios Domnitor al poporului nostru, a fost Domn al Moldovei în perioada 1457-1504. Când s-a urcat pe tron, Ștefan a găsit țara pustiită și sărăcită, în special de invaziile a numeroase oști străine, dar și răvășită de haos și incertitudine, animozități interne, crime și trădări. În 47 de ani de domnie a reușit cu tact, însă uneori și cu duritate, să instaureze în țară ordinea și statornicia.

A fost un foarte bun gospodar, un iscusit diplomat, talentat conducător de oști și un desăvârșit strateg, impunând Moldova ca o forță însemnată în spațiul Europei centrale și de sud-est. Cetățile, palatele și curțile domnești, bisericile și mănăstirile, cronicile, scrierile bisericești, numeroase obiecte de artă rămase din acea epocă fac dovadă că Moldova lui Ștefan cel Mare a avut și un important aport la tezaurul culturii europene și chiar mondiale.

Există zeci de portrete-caracterizări ale lui Ștefan cel Mare, atât în scrieri strict istorice, cât și în creații artistice cu caracter istoric. Cronicarul Grigore Ureche (1590-1647) ne-a lăsat se pare primul, în limba română, un portret pe potrivă al Domnitorului: *"Fost-au acest Ștefan Vodă om nu mare de stat, mînios, și degrabă vărsa sînge nevino-vat, de multe ori la ospete omoria fără judet. Dealtmînterea era întreg la mîntea, nelenevos, și lucrul său stia să-l acopere; și*

unde nu gîndea, el acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter; unde era nevoie însuși se vîria, ca vîzîndu-l ai săi, să nu se îndărăpțeze. Și pentru aceea rar războiu de nu biruia. Iar unde-l biruiau alții, nu perdea nădejdea; că știindu-se căzut jos se ridica deasupra biruitorilor".

O caracterizare pe cît de plastică, pe atît de obiectivă, i-a făcut marelui domnitor ilustrul istoric și cărturar Nicolae Iorga (1871-1940): *"Poporul românesc găsise în Ștefan cel Mare cea mai curată și mai deplină icoană a sufletului său: cînstit și harnic, răbdător fără să uite și viteaz fără cruzime, strășnic la minie și senin în iertare, răs-picat și cu măsură în grai, gospodar și iubitor al lucrurilor frumoase, fără nici o trufie în faptele sale".*

Conform tradiției populare, s-ar fi născut în anul 1437 (alte date - 1433, 1435, 1439 și chiar 1441/42), în satul Borzești de pe riul Trotus, unde și-a petrecut și copilăria, aflîndu-se în grija afectuoasă a mamei, Maria-Oltea, cunoscută mai ales ca Oltea Doamna, fiică de mari boieri munteni. Era fiul lui Bogdan al II-lea și nepot al lui Alexandru cel Bun, din familia domnească a Mușatinilor (sau Mușateștilor), întemeiată de Margareta-Mușata, mama lui Petru I (1374-1392). Mușatinii moldoveni erau înrudiți cu neamul valah al Basarabilor, care a dat Munteniei mai mulți domni celebri: Mircea cel Bătrîn, Vlad Dracul, Vlad Țepeș. Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare rămîn cei mai remarcabili reprezentanți ai dinastiei Mușatinilor, din care au ieșit numeroși domnitori și alte figuri importante pentru politica și cultura noastră.

Primejduit de frații săi, tatăl, Bogdan al II-lea, se refugiază în Țara Române-

ască. Este ajutat de lăncu de Hunedoara (1449-1451), cel mai însemnat voievod român al Transilvaniei, să ocupe tronul Moldovei. La două lupte pentru tron ale părintelui participă și Ștefan, acestea fiindu-i și primele lecții de artă militară. După ce tatăl îi este omorât mișelește (octombrie 1451), tânărul Ștefan ia drumul pribegiei ca să ajungă și el la curtea lui lăncu de Hunedoara. Împreună cu vărul său Vlad (Țepeș) se maturizează sub oblăduirea lui lăncu și ambii, Ștefan și Vlad, se pregătesc să ia domnia principatelor de origine - Moldova, respectiv Muntenia.

În primăvara lui 1457 îl aflăm pe Ștefan la curtea lui Vlad Țepeș, care era deja de un an domn al Țării Românești. Vlad îi pune la dispoziție un corp de armată, cu care Ștefan se îndreaptă spre Moldova. I se alătură oameni din țară și la Dolhești, pe Siret, învinge oastea lui Petru Aron, care îi ieșise în cale pentru a-i opri înaintarea spre cetatea de scaun, Suceava. În aprilie 1457 este uns ca domn al Țării Moldovei, de către mitropolitul Teoctist, lângă Suceava, pe o cîmpie numită în popor "Direptate". Instalat pe tron, Ștefan consimte să plătească tribut Porții Otomane, astfel aminînd lupta cu turcii pentru 18 ani (1457-1475), răsîmp în care consolidează Moldova, iar în plan extern încheie o serie de alianțe favorabile Moldovei, care demonstrează și o foarte bună orientare în situația politică a timpului, și nu numai în zona balcanică, ci și într-o bună parte din Europa și din Asia. Astfel, a încheiat alianțe cu doi puternici suverani ai acelei epoci: Matei Corvin al Ungariei și Cazimir al IV-lea al Poloniei. Stabilește raporturi cu Papa de la Roma, dogele Veneției, ducele Lituaniei, printul Moraviei, țarul Rusiei, șahul Persiei ș. a. Unele relații erau întărite prin acte de înrudire: bunăoară, prin cuscrul său, țarul rus Ivan al III-lea, a încheiat o alianță greu de realizat pe atunci pentru suveranii europeni - cu Mengli Ghirei, hanul Crimeii. A făcut tot posibilul ca să aibă domni prieteni în Țara Românească și conducători loiali în Transilvania anexată Ungariei, pentru care a purtat și

războaie cu unii conducători munteni și s-a dat unor incursiuni pe pămînturile ardeleni. În 1473 Ștefan a rupt dependența Moldovei de Poarta Otomană, scoțînd, totodată, și Țara Românească de sub dominația turcească și îndreptînd-o în lupta comună împotriva invadatorilor din Orient.

În ciuda multiplelor dovezi ale promovării unei politici pașnice, Ștefan cel Mare a avut parte, totuși, de numeroase războaie: conform tradiției populare și chiar aprecierii unor cronicari - "cîți ani a domnit, atîtea războaie a dus" (deci, 47). Potrivit estimărilor făcute de istoricii moderni, Ștefan cel Mare a fost antrenat în circa 40 de războaie/conflicte armate, din majoritatea ieșînd victorios. Dintre cele mai mari războaie, în care domnul moldovean și-a arătat iscusința de comandant și strateg, amintim: recucerirea Chiliei de la unguri și munteni (1465), bătălia cu Matei Corvin al ungarilor, la Baia (1467), respingerea invaziei tătarilor la Lipnic, pe Nistru (1470), bătălia cu uriașa armată a sultanului turc Soliman, la Podul Înalt, lângă Vaslui (10 ianuarie 1475), alt război victorios cu turcii, la Șcheia (1486), bătălia din Codrul Cosminului împotriva polonezilor conduși de regele Ioan Albert (26 octombrie 1497) ș. a.

Credința populară conform căreia "cîte războaie a avut Ștefan, tot atîtea biruințe a avut" nu este chiar lipsită de temei. Uneori, aflat pe cîmpul de luptă în fața unui inamic mai numeros și mai bine înarmat, marele domn "a putut transforma înfrîngerea în victorie". Este și cazul bătăliei de la Războieni (Valea Albă), din vara anului 1476. Turcii au trecut Dunărea cu o armată de peste 100.000 de ostași, cărora li se adăugau flota otomană, regimente tătarești, ungurești și morave. Așezată într-o fortificație făcută în grabă din trunchiuri de copac, oastea moldoveană a luptat, după observația cronicarului polon Jan Dlugosz, "*în cel mai vitejesc chip*", dar disproporția de forțe și-a spus cuvîntul - Ștefan cel Mare avea numai vreo 10.000 de luptători. "*Și au căzut acolo vitejii cei mai buni*", afirmă un cronicar

moldovean, însă domnul, cu o parte din curtenii săi, au scăpat viu și nevătămați. Prin retragerea oștenilor lui Ștefan în cetăți și apărarea cu îndârjire a acestora, planurile lui Mahomed al II-lea au fost zădărnicate. Turcii au incendiat Suceava, au ars și pustiit multe alte așezări, dar nu le-au putut cuceri și Ștefan a rămas în continuare domnitor, iar țara sa - independentă. Talentul de strateg militar al lui Ștefan cel Mare a fost observat și prezentat amănunțit de cronicari și diplomați din epocă, fiind surprins cu deosebit har scriitoricesc, cu mândrie și afecțiune de către Ion Neculce (1672-1745), în culegerea de legende istorice *O samă de cuvinte*.

Însuși domnul recunoștea ca pe o înfrângere, pierderea, în 1484, a cetăților Chilia și Cetatea Albă, ambele

de o mare importanță strategică și economică, considerate de Ștefan cel Mare ca "fiind Moldova toată" și că prin ele Moldova era "un zid" la care se opreau invadatorii asiatici ce jinduiau Europa. Acest adevăr a fost călcat brutal în picioare peste secole, când Rusia sovietică a dăruit Ucrainei, în august 1940, sudul Basarabiei cu Chilia și Cetatea Albă, ca și o parte din nordul Moldovei lui Ștefan, cu cetatea Hotin, cu Cernăuții, Codrii Cosminului...

Fiind un aprig și viteaz apărător al Moldovei, Ștefan cel Mare a întreprins unele incursiuni peste hotarele ei. E vorba de expedițiile sale pe alte pământuri românești pe care Ștefan cel Mare le considera, "aceleași, ca și Moldova" - o dovadă în plus că pe atunci nu se punea la îndoială identita-

tea românească de la Nistru pînă la Tisa, de la Marea Neagră și pînă la hotarele cu bulgarii și sîrbii. Cronicile timpului au înregistrat incursiuni ale lui Ștefan în Transilvania (1468, 1469 ș. a.) și în Muntenia (1470, 1473 etc.) - cu scopul de a pune pe tronul valah domni fideli Moldovei în lupta împotriva turcilor. În ultimii ani de domnie, Ștefan cel Mare a făcut incursiuni în Podolia și Pocuția (1492, după 1497), instalînd în aceste provincii polone (ce-i drept, cu populație amestecată, formată din slavi și din români) posturi vamale moldovenesti.

Abia în 1492 Ștefan, izolat total în plan extern, în schimbul neamestecului în treburile interne ale Moldovei, a acceptat să plătească tribut Imperiului Otoman, consolidat mult prin venirea la

putere a sultanului Baiazid al II-lea.

În răgazul nu prea mare dintre războaie, Ștefan cel Mare a făcut mult pentru consolidarea țării în plan militar, pentru refacerea economiei și așezarea societății. Contribuie la dezvoltarea comerțului în țară: controlează marile drumuri comerciale și orașele ce s-au dezvoltat de-a lungul lor, organizează sistemul vamal, acordă privilegii negustorilor autohtoni, dar și celor din două mari centre co-

merciale din vecinătate - Brașov (Transilvania) și Lvov (Polonia). Consolidază autoritatea centrală, a domnului, împotriva boierimii, prin limitarea posibilităților de acaparare a pămînturilor de către boierime. Donează moșii micilor boieri, țaranilor liberi (răzeșilor), tîrgoveților, ostașilor care s-au evidențiat în

lupte. E de menționat că pe cît de bun a fost cu ostasii credincioși și viteji, pe atît de necrutător a fost Ștefan cel Mare cu lașii și trădătorii. De ex., după bătălia de la Baia, împotriva regelui Matei Corvin al Ungariei, care ar fi fost o victorie deplină a lui Ștefan cel Mare de nu era trădarea unui grup de boieri, domnitorul "puse să-i decapiteze pe 24 de mari boieri, printre care și pe marele vornic Crasneș, în timp ce vreo 40 de boieri mai mici fură trași în țepă". Favorizînd categoriile sociale fidele domnului, consolidează armata. Astfel, cetele formate de marii boieri sînt înlocuite prin unități de cavalerie ale micii boierimii și ale răzeșilor; a dotat armata în spiritul exigențelor contemporane (de ex., a utilizat cu măiestrie artileria). A acordat o atenție sporită cetăților în apărarea țării, reparîndu-le, întărindu-le sau zidindu-le pe loc gol. De numele lui Ștefan cel Mare sînt legate perioade de glorie ale cetăților Suceava, Neamț, Roman, Hotin, Soroca, Chilia, Cetatea Albă, Orhei ș. a.

Este extrem de valoroasă contribuția lui Ștefan cel Mare la propășirea spirituală a Moldovei. Fiind sincer și infinit atașat credinței creștine, a luptat împotriva invadatorilor turci și tătari sub semnul Crucii lui Cristos, Moldova fiind considerată atunci, pe bună dreptate, Poarta Creștinătății. Nu întîmplător Papa de la Roma Sixt al IV-lea, elogiîndu-l pentru victoria repurtată împotriva otomanilor în bătălia de la Podul Înalt (1475), l-a calificat pe Ștefan cel Mare drept "*Athletus Christi*" - "*Atlet al lui Cristos*". Conform tradiției populare, dar și potrivit mărturiilor lăsate de cronicari și diplomați din acea epocă, după fiecare bătălie Ștefan cel Mare zidea cite o biserică sau o mănăstire. Marelui domnitor creștin i se atribuie ctitorirea a 44 de lăcașuri sfinte, cu certitudine însă, este legată de numele lui Ștefan, apariția pe harta Moldovei a 32 de biserici și mănăstiri. Dintre acestea, cele mai valoroase (ca operă de artă și ca prestigiu în rîndul credincioșilor) sînt: Putna, Voroneț, cu exceptionale fresce, Bistrița, Tazlău, Horodnicul etc.; a ridi-

cat lăcașuri noi la Iași, Suceava, Vaslui, Piatra Neamț, Baia, Chilia, în localitățile rurale Răboieni, Reușeni, Cotnari, în satul copilăriei sale Borzești și, după toate probabilitățile - la Căpriană din inima Basarabiei. În semnul unirii dintre români, unire pentru care a militat continuu, Ștefan a ctitorit o biserică la Rîmnicu Sărat, în Muntenia, precum și bisericile de la Vad și Feleac, devenite ulterior centre ale ortodoxiei în Transilvania. Este întemeietorul Episcopiei de Rădăuți în Moldova și al celei a Vadului, din Transilvania. A făcut însemnate danii centrului monastic de la Muntele Athos din Grecia, contribuind la refacerea mănăstirii Zografu de acolo. Ca o mărturie a strălucitei domnii a lui Ștefan cel Mare au rămas curțile și palatele domnești de la Suceava, Iași, Huși, Vaslui, Hîrlău, Piatra Neamț ș. a.

În timpul domniei sale s-a impus "stilul moldovenesc" în arhitectură, au cunoscut o deosebită înflorire genuri de artă precum fresca, miniatura și caligrafia. În acea epocă s-au scris primele letopisețe autohtone - *Analele de la Putna*, inițiate în 1473, sub îndrumarea mitropolitului Teoctist. Aceste cronicile ale unei glorioase domnii adeseori relatează istoria neamului de la apariția primelor formațiuni statale pe pămînturile românești, uneori autorii făcînd incursiuni pînă la strămoșii noștri daci și romani. Cancelaria lui Ștefan cel Mare a emis circa 450 de documente, atît în limba slavonă, cît și în greacă, latină, polonă. Multe din respectivele acte domnești, de o deosebită valoare istorică și culturală, au fost dictate de însuși Ștefan cel Mare, astfel că pot fi considerate scrieri ale sale.

Familia lui Ștefan cel Mare a fost deosebit de numeroasă. Prima soție, Eudochia de Kiev (cu care s-a căsătorit la 5 iulie 1463) i-a născut doi feciori, Alexandru și Petru, și o fiică, Elena, fiul cel mai mare, Alexandru, fiind favoritul domnitorului. Căsătorit cu Maria din neamul Paleologilor bizantini și al Asăneștilor bulgaro-români, Alexandru, devenit voievod de Bacău, s-a implicat energic în politica internă și externă

promovată de tatăl său. Ștefan I-a vrut urmaș al său pe tron, dar moartea prematură a lui Alexandru a împiedicat împlinirea acestei dorințe. Fiul Petru a murit de mic, iar Elena, căsătorindu-se cu țareviciul rus Ivan, a avut la Moscova un destin tragic, căzînd victimă a intrigilor de la curtea rusă. A doua soție, Maria de Mangop, cu care s-a căsătorit în 1472, era din neamul stăpînitorilor cetății Mangop din Crimeea. I-a născut doi băieți: Ilie și Bogdan. După moartea Mariei, în 1478, Ștefan ia în căsătorie pe Maria-Voichița, fiica domnitorului muntean Radu cel Frumos, care era fratele lui Vlad Tepeș și fiu al lui Vlad Dracul. Maria-Voichița l-a născut pe Bogdan, ajuns domn al Moldovei după moartea lui Ștefan cel Mare - s-a aflat pe tronul țării din 1504 pînă în 1517. Bogdan a avut două surori: Ana, moartă de timpuriu, și Maria, căsătorită cu un prinț polon, din faimosul neam Wisniowiecki. Fiu natural al lui Ștefan a fost și Petru, copilul Mariei Rareș din Hîrlău. Petru Rareș a domnit în două rînduri: 1527-1538 și 1541-1546.

La începutul sec. XVI starea sănătății lui Ștefan cel Mare s-a agravat mult, inclusiv din cauza unei răni la picior, rănit fiind în timpul bătăliei nereușite pentru cetatea Chilia, în 1462. S-a stins din viață la 2 iulie 1504, într-o zi de marți, la ora patru după amiază. A fost înmormîntat cu mult fast, întregul popor ținînd un sincer și îndelung doliu. Locul de veșnică odihnă a fost ales în ctitoria sa, mănăstirea Putna, devenită de-a lungul secolelor loc de pelerinaj al tuturor românilor și de pioasă închinare a lor memoriei marelui domnitor.

Cu limbă de moarte, Ștefan cel Mare a dispus ca Moldova, secătuită și pustiită de războaie, cu o populație obosită și hărțuită de invadatori, să fie "închinată" unei mari puteri străine, dînd de înțeles că ar fi preferabilă sușența otomană, deoarece turcii păreau a fi mai puțin hrăpăreți decît unii vecini creștini. Lui Ștefan cel Mare îi sînt atribuite aceste spuse testamentare: "...Moldova n-a fost a strămoșilor mei,

n-a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri și-a urmașilor urmașilor voștri în veacul vecilor..." (după Barbu Ștefănescu Delavrancea, drama *Apus de soare*).

Încă în timpul vieții, Ștefan era numit în popor "cel Mare". După cum observa celebrul istoric A. D. Xenopol: "*Unul singur din bogatul, preabogatul șirag de domni ai țărilor române, poartă numele de Mare și acesta este Ștefan, căci întotdeauna bunul-simț al popoarelor le-a ferit de a dărui acest titlu înăltător, fără rost și fără cădere, și ele le-au păstrat numai pentru adevăratele mărimi pe care simțul cel sănătos al popoarelor le-a recunoscut, cînd le-a văzut răsărînd în cîmpul istoriei*". Concomitent, lui Ștefan cel Mare, apărător al creștinătății și generos ctitor de lăcașuri sfinte, i s-a mai atribuit calificativul "cel Sfînt". La 2 iulie 1992 Biserica Ortodoxă Română l-a canonizat la Putna, trecîndu-l pe Ștefan cel Mare și Sfînt în lista sfinților neamului românesc.

Fiind de bună seamă cel mai iubit fiu al neamului, poporul a compus despre Ștefan cel Mare un număr impresionant de legende, balade, cîntece. Marii croniciari Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, precum și Dimitrie Cantemir, alți iluștri cărturari moldoveni, munteni, ardeleni și străini i-au dedicat pagini memorabile, emoționante. Figura măreață a slăvitului domn ocupă un loc însemnat în creația artistică a multor scriitori români de seamă (V. Alecsandri, D. Bolintineanu, C. Negruzzi, B. Ștefănescu Delavrancea, B. P. Hasdeu, M. Eminescu, M. Sadoveanu, Lidia Is-trati, Ion Drută ș. a.). Chipul, caracterul, viața, faptele și epoca lui Ștefan cel Mare și Sfînt au constituit obiectul cercetării celor mai importanți istorici și culturologi români, genialul Nicolae Iorga oferindu-ne un model de investigație minuțioasă, profundă și, totodată, plină de afecțiune pentru acest strălucit erou al istoriei naționale.

Text alcătuit de Vlad POHILĂ

Notă: Acest material poate fi accesat la: www.hasdeu.md/ro/annuală20stefan.shtml

Odiseea unei munci titanice (Din avatarurile ediției Perpessicius)

Dumitru PĂSAT,

Centrul Academic

Internațional Eminescu

Una din donațiile de carte ale academicianului Mihai Cimpoi, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, făcute Centrului Academic "M. Eminescu" din Chișinău, pune la dispoziția celor interesați un Eminescu integru, ediția Perpessicius. Această titanică lucrare în 16 volume, inițiată de către Perpessicius încă la 1939 (reputatul savant eminescolog începe să muncească cu osîrdie și pasiune la ediția integrală a operei eminesciene din anul 1933 - D. P.), după 55 de ani, apare de sub tipar în toată strălucirea sa. Generații de istorici și critici literari, redactori și lectori, instituții științifice și culturale etc. au depus un efort colosal ce părea interminabil. Zeci de cercetători și-au consumat ani de viață descifrînd caietele eminesciene (însuși Perpessicius și-a pierdut vederea aplecat asupra manuscriselor eminesciene - D.P.).

În anul 1939 D. Panaitescu-Perpessicius lansa prin Fundația pentru Literatură și Artă "Carol II" primul volum, patru ani mai târziu (1943) - următorul, iar la nici un an distanță (1944) apărea volumul al III-lea, editorul avînd, mai mult decît probabil, certitudinea împlinirii lucrării sale, deoarece volumele vedeau lumina tiparului într-o perioadă de grea cumpănă pentru întreg neamul românesc. Mizeria postbelică, precum și ravagiile sovietizării rețin editarea volumului al IV-lea pînă în 1952. Perpessicius făcea următoarea precizare în Prefața noului volum: "Cu editarea volumu-

lui IV, al *Poeziilor postume*, Academia R.P.R. nu aduce numai unul din cele mai durabile omagii (*aere perennius*, cum decretase Horățiu și cum Eminescu însuși repeta într-o talmăcire de circumstanță), membrului său de onoare post-mortem, al cărui centenar din 1950 l-a cinstit cu toată strălucirea autorității sale. Cît, mai ales, deschide perspectiva editării integrale a operei eminesciene, ce-și așteaptă realizarea și în celelalte, nenumărate sectoare ale creației poetului."

Academicianul Perpessicius, în urma unei activități redactionale intense, dă la iveală în anul 1958 volumul V, urmat, după alți cinci ani, de volumul al VI-lea, care este și ultimul lucrat de către Perpessicius. Cu sănătatea zdruncinată, criticul nu va mai putea oferi un nou volum din ediția eminesciană, plecînd la 1971 spre cele eterne.

Perpessicius, deși a întemeiat ediția și a publicat, între 1939 și 1963, opera poetică, nu prea credea că va încăpea în puterile secolului XX să ducă la bun sfîrșit lucrarea începută de el. Știa că este greu, fapt care-l determină să scrie la 1964 următoarea *Scrisoare către editorul eminescian, integral*, din anul 2000: "O viață de om nu ajunge ca să cuprindă totalitatea moștenirii literare a lui Eminescu, singura de altminteri, ce a lăsat, căci, după cum se știe, coroanele mortuare i-au fost procurate cu talerul. Manuscrisele poetului, cele cincisprezece mii de file, majoritatea scrise cu multiplicarea grafiilor și implicațiilor, miile de pagini ale gazetelor pe care le-a scris ("Cu gîndiri și cu imagini / Înnegrit-am multe pagini"),

parcurea, cît de cît, a imensei bibliografii eminesciene (ediții, studii, monografii), a căror cunoaștere nu trebuie neglijată, creează condiții și situații dintre cele mai dificile. Mai ales dacă se ține în seamă că orice experiență și orice stagiul sunt strict individuale și oricît de prețioase, mai mult decît sugestii nu pot oferi altcuiva. Așadar, singura soluție pentru atingerea unui scop atît de nobil ca acela al editării integrale a operei eminesciene nu stă în crearea de colective, cît în corelarea (și retușarea, evident) rezultatelor cîtorva generații de cercetători, ceea ce ar echivala cu prelungirea duratei unei vieți de om pînă la limita unei longevități, așa zicînd colective, capabilă să epuizeze materia și să ducă la un sfîrșit misiunea. Ne mai despart 36 de ani de hotarul din urmă al secolului, timp în care cîteva serii de cercetători își pot trece, ca-ntr-un luctrețian marș al tortelor (quasi cursores vitae lampada tradunt), făclia, din mînă în mînă, pînă la anul 2000...

Împlini-se-va, oare, minunea atîta timp rîvnită, însă pe nedrept reclamată înainte de vreme? Le va fi dat, oare, celor din pragul veacului XXI să salute ediția în foarte multe volume, Integrală și critică, a operei lui Eminescu? N-ar fi exclus. Cu condiția, totuși, să se pregătească de pe acum. Iar odată ajunși la liman, să recunoască franc că altcumva nu era cu putință, cît tînguirile de pînă atunci fuseseră nejustificate și că editorii dinaintea lor pot să doarmă liniștiți în lîntoliile lor de veci. Pentru că fiecare dintr-inșii ne vom fi fost făcut, în felul său, datoria."

În lipsa unui continuator abilitat, un grup de cercetători de la Muzeul Literaturii Române, printre care Dimitrie Vatamaniuc, Anca Costa-Foru, Petru Creția, Oxana Busuioceanu, Simona Cioculescu, Eugenia Oprescu, Claudia Dimiu, Aurelia Creția-Dumitrașcu, Alexandru Surdu ș. a., a preluat incomensurabila sarcină încercînd s-o scoată la capăt. Astfel, peste paisprezece ani (1977), vede lumina tiparului volumul al VII-lea (*Proza literară*).

Mai puțin e cunoscut faptul că în jurul apariției fiecărui volum s-au

dezlănțuit adevărate bătălii ideologice, mai ales cînd era vorba despre publicistica eminesciană. Întru confirmare, cităm următorul exemplu, destul de concludent. Volumul al IX-lea (*Publicistică 1870 - 1877*), apărut la 1980, gata de trimis în librării, a fost stopat. "O dată cu volumul IX, avea să constate Dimitrie Vatamaniuc, am intrat în sectorul cel mai dificil: publicistica. Așa că a fost atacat foarte violent de către anume persoane direct interesate. Atacuri la adresa lui Eminescu, dar și la adresa editorilor". Și, în general, a fost luată decizia să fie interzisă editarea publicisticii lui Eminescu, fapt care i-a obligat pe cercetători să treacă la volumul al XIV-lea (*Traduceri filosofice, istorice și științifice*, apărut la 1983).

După apeluri insistente și demersuri stăruitoare, vede lumina tiparului, în 1984, volumul XI (*Publicistică 17 febr. - 31 dec. 1880*), iar pe parcursul anului 1985 ies în lumină volumele XII (*Publicistică 1 ian. - 31 dec. 1881*) și XIII (*Publicistică 1882 - 1883, 1888 - 1889*), dar fără dreptul de a li se face publicitate.

Teama comuniștilor în fața ideilor cuprinse în publicistica lui Eminescu, similare cu stări de fapte contemporane, în special pentru atitudinea poetului față de răpirea Basarabiei și Bucovinei, au făcut ca aceste tomuri să zacă în anonim. Nu numai că a fost retras de pe piață volumul al IX-lea, dar s-au diminuat la maximum și tirajul celorlalte tomuri. În asemenea condiții a apărut, în 1998, volumul VIII (*Teatrul original și tradus. Traducerile de proză literară. Dicționarul de rime*), urmat, la începutul lui 1989, de volumul al XVI-lea (*Corespondență. Documentar*), ultimul al seriei de *Opere*, dar asta încă nu însemna că ediția completă ajunsese la finiș. Erau lipsă volumul al X-lea (*Publicistică. 1 noiembrie 1877 - 15 februarie 1880*), tipărit în preajma centenarului morții poetului cu interdicție de difuzare, și tomul al XV-lea (*Fragmentarium. Addenda*), care cuprindea/inserta fragmente ce nu și găsiseră locul în paginile celorlalte opuri eminesciene.

Volumul al X-lea, printre altele, deși nu a fost pus în vînzare în librăriile în

dreapta Prutului, a ajuns în diverse colțuri ale lumii, chiar și la Chișinău, unde, dacă nu mă înșeală memoria, nu numai s-a vorbit, dar s-a și scris despre această apariție editorială de excepție.

Scăpat de menghina totalitarismului, volumul XV, încheiat la sfârșitul anului 1990, intră în paradoxul pauperizării postdecembriste, văzând lumina tiparului abia la finele lui 1993.

Astfel, după mai bine de jumătate de secol, "iliada și odiseea" editării operei integrale eminesciene ajunge la punctul său final.

Răsfoind "Dosarul de presă" al vremii, am depistat următorul avis: "Vineri, 14 ianuarie 1994, ora 13, Muzeul Literaturii Române organizează lansarea volumului al XV-lea din seria OPERE de Mihai Eminescu. Penultimul din serie și ultimul în ordinea apariției (...). Vor vorbi despre imprimarea impresionantului tom de aproape 1500 de pagini, ce reprezintă punctul final la Ediția critică națională Eminescu, istorici și critici literari: George Munteanu, Dimitrie Vatamaniuc, Alexandru Condeescu (...), scriitori, editori, ziariști. Manifestarea va fi găzduită de Rotonda Muzeului Literaturii Române din Bdul Dacia nr. 12, sală unde au fost lansate toate celelalte volume eminesciene datorate cercetătorilor Muzeului (al cărui fondator este chiar D. Panaitescu-Perpessicius - D.P.).

La lansarea acestui volum, care întâmpina ziua de naștere a poetului, Alexandru Condeescu specifică: "S-a încheiat, iată, editarea totalității scrierilor poetului național al românilor. Spre imensa noastră bucurie, căci este unul din rarele proiecte duse pînă la capăt în zăriștea culturii românești. Românii au, dacă nu vocația, oricum, aspirația, tentația monumentalității, dar de cele mai multe ori marele noastre proiecte au fost urmărite de neșansă. Puține construcții integrale se zăresc din valurile vremii".

"Bine că a dat Dumnezeu ca, printre atâtea lucruri care se încep, avea să remarce George Munteanu, măcar unul să poată fi terminat cu bine.(...).

Eminescu este cel care a adus cele

mai înalte, frumoase, inspirate elogiile poporului din care s-a ivit și cel care a vorbit cu cea mai mare necruțare de defecte, păcatele acestui popor. Avea dreptate în acest sens antevorbitorul meu să constate calitatea aceasta de Biblie a noastră pe care o reprezintă Opera lui Eminescu în cadrul căreia acum volumul XV ocupă o poziție absolut singulară. Într-o mare parte a lui, fără ca să zică cineva că exagerăm, el este comparabil cu mult-lăudatele "fragmente" ale lui Novalis și cu cugetările lui Pascal, dar, mai mult așa zice eu, cu acel singular Tratat asupra picturii al lui Leonardo da Vinci.

Pentru cine lucrează la ediția Eminescu, trebuie să vină vorba de cuvîntul ăsta, cum spunea și Perpessicius - eminescolog. Eu zic așa: eminescolog ce poate fi? Cred că are două conotații. Eminescologul adevărat este cel care se dăruiește cu toată abnegația lui Eminescu, care-l iubește pe Eminescu. Atunci, eminescologii veritabili sunt cei care l-au editat pe Eminescu, de la Perpessicius pînă la actuala echipă de lucru".

Volumul XV a ridicat probleme foarte serioase, deoarece cuprinde, în primul rînd, numai texte de manuscrise, dar el rămîne a fi "cartea cu care se încheie editarea critică a întregului scris eminescian. Se îndeplinește, astfel, gîndul lui Iorga, care scria, încă în 1934, că "orice rînd scris de Eminescu trebuie publicat" (...). Acest lucru are pentru cultura noastră o însemnătate care depășește însăși datoria noastră față de Eminescu, înscrindându-se în sfera datoriei noastre față de noi înșine, de cînd suntem. Acum, întîia oară la noi, o operă de asemenea mărime și dificultate, de asemenea importanță, ajunge la liman. Prin ea ieșim într-o măsură, și nu mică, de sub definiția dată de Noica culturii românești drept "cultură a posibilului" sau, cum s-a spus mai tirziu, "cultură a încremenirii în proiect". Proiecte urieșești, avînturi generoase, din cînd în cînd, însăși risipa geniului (este chiar cazul lui Eminescu) sau nemăsura proiectelor (este cazul lui Hașdeu)...)

Desăvîrșirea ediției integrale a operelor lui Eminescu este, așadar, dovada că

în cultura noastră se poate și altfel. (...).

Constantin Noica a dorit cu patimă doar ediția facsimilată (și nu tipărită) a tuturor caietelor eminesciene, ca un document fotografic nemijlocit al întregului scris eminescian autograf. Ediția critică tipărită nu intra în vederile lui, și chiar o considera o tratare "muzeală" a spontaneității actului spiritual. Cel care a vrut, din înaltul culturii românești, o ediție integrală Eminescu a fost, repet, Nicolae Iorga. Perpessicius a întemeiat ediția, ceea ce a realizat din ea, și anume partea cea mai importantă, poezia lui Eminescu, este unul din cel mai luminate, mai curajoase și mai innoitoare acte editoriale din istoria culturii europene moderne și că, fără strădania lui, biruința de astăzi ar mai fi întârziat câteva decenii. Întorcându-se gândul nostru acum, de la cele strimbe și triste, la amintirea înaintașului nostru, la capătul

greului drum deschis de el, lui îi închinăm, cu tot cumpătul minții și din toată căldura inimii, bucuria și cinstea acestei izbînzii" (Petru Creția).

Datorită îngrijitorilor de mai departe a ediției date, previziunea academicianului D. Panaitescu-Perpessicius a fost, din fericire, infirmată, iar integrala eminesciană a devenit textul de bază pentru altele apariții. În această ordine de idei, grăitoare sunt ediția academică a lui Dimitrie Vatamaniuc din anul 2000 (astfel îndeplinindu-se și aspirația lui Perpessicius - D.P.) și cele 8 (opt) volume ale Editurii GUNIVAS din Chișinău, care au văzut lumina tiparului în anul 2001.

Trebuie să-i fim recunoscători academicianului Mihai Cimpoi, deoarece, făcînd donația, a adus în actualitatea noastră contradictorie calvarul acestei tipărituri, pe care l-am prezentat, succint, și cititorilor de astăzi.

TEORIE ȘI PRACTICĂ

Evaluarea nivelului de competență informațională a beneficiarilor bibliotecii publice de drept

Rodica POPOVSCHI, Eugenia CĂLDARE
Liliana CATEROV

Universitatea de Stat din Moldova

INTRODUCERE

Unul dintre obiectivele Bibliotecii Publice de Drept este asigurarea accesului cetățenilor Republicii Moldova în general și a juriștilor în particular la informația juridică. O barieră în accesul deplin la resursele informaționale îl poate constitui chiar nivelul limitat al *competenței informaționale** a beneficiarilor. Orice bibliotecă devine o resursă valoroasă, în cazul în care beneficiarii ei au cunoștințe și abilități de depistare, ac-

cesare și utilizare a informației de care au nevoie. Bibliotecile devin tot mai preocupate de modul în care ar putea contribui la formarea unui nivel înalt de competență informațională a beneficiarilor săi, chiar dacă acest concept presupune mai mult decît posedarea unor abilități de utilizare a resurselor bibliotecii. Astfel, programele orientate spre ridicarea nivelului competenței informaționale a indivizilor sunt mai complexe decît programele de instruire bibliografică

* **Notă.** În acest articol vom utiliza expresia "competență informațională" ca echivalent al termenului "information literacy". Avem anumite rezerve față de utilizarea termenului de "cultură informațională". Aceste rezerve sunt generate de următoarele considerente: în limba engleză există două concepte distincte, "information culture" și "information literacy". În anumite situații fericite, cum ar fi cazul limbii ruse - există termeni diferiți pentru desemnarea fiecărui concept (информационная культура și, respectiv, информационная грамотость). Deși în unele cazuri există tendința de a le utiliza ca sinonime, în prezent, majoritatea autorilor preocupați de subiect, consideră că primul concept este mult mai larg decît cel de-al doilea. În cazul altor limbi, inclusiv în română, există dificultăți în găsirea unui termen care ar reflecta exact conceptul de "information literacy". Tendința de a utiliza termenul de "cultură informațională" duce la desemnarea a două concepte printr-un singur termen. Deși nu ar fi o situație inedită, credem că nu este recomandabilă. Tocmai de aceea am dat preferința expresiei de "competență informațională", conștiente de faptul că discuția rămîne deschisă.

a utilizatorilor. Nivelul înalt de competență informațională a beneficiarului rezultă într-o independență mai mare a lui și un grad mai mare de satisfacere a necesităților lui informaționale. Primul pas în inițierea unui program de ridicare a nivelului de competență informațională a beneficiarilor este evaluarea nivelului actual al competenței, precum și studierea necesităților beneficiarilor de a fi instruiți în acest fel, cât de acut percep ei nevoia de a-și îmbunătăți abilitățile de identificare, regăsire și utilizare a resurselor informaționale. Acest articol reflectă rezultatele unei cercetări efectuate în scopul evaluării nivelului competenței unui segment al beneficiarilor Bibliotecii Publice de Drept: specialiștii-practicieni.

BAZA TEORETICĂ A CERCETĂRII

Efectuarea cercetării a pus în fața noastră câteva întrebări care au necesitat un studiu teoretic: **Cum este definit conceptul competență informațională? Ce abordare în definirea acestui concept este acceptabilă pentru cercetarea noastră? Ce modalități de măsurare a competenței informaționale există?** Am menționat în nota introductivă că utilizăm termenul de "competență informațională" ca echivalent al conceptului de "information literacy". Fiind introdus în anii '70 ai sec. XX, acest concept pare să devină tot mai popular în zilele noastre, beneficiind de mai multe abordări în ceea ce privește definirea lui, fapt care a dus la apariția unui număr impresionant de articole, studii, monografii referitor la acest subiect. Merită să fie menționate lucrările care fac o trecere în revistă a conceptelor legate de cel de "information literacy". Christine Bruce¹, o autoritate în domeniu, face o analiză a evoluției în interpretarea acestui concept - de la definirea lui drept capacitatea individului de a utiliza anumite tehnici și resurse informaționale pentru a rezolva o problemă până la definirea lui ca învățarea de către individ de a se

angaja în procesul de utilizare activă a informației. David Bowden² face o trecere în revistă a conceptelor legate de competență informațională și digitală, Sirje Vircus³ analizează abordările conceptului de către autorii europeni.

Dat fiind că interesul nostru pentru acest concept nu a fost pur teoretic, noi am acceptat drept definiție de lucru pentru cercetare pe cea dată de ALA⁴, aceasta având un caracter mai descriptiv, deci mai instrumental și util pentru cercetarea noastră. Astfel, conceptul de "information literacy" este definit ca un set de abilități care permit individului să recunoască o necesitate informațională și să poseze capacitatea de a localiza, evalua și utiliza eficient informația de care are nevoie.

Evaluarea nivelului de competență a pus în fața noastră o altă întrebare. Din moment ce dorim să identificăm și să evaluăm anumite abilități pe care trebuie să le poseze individul pentru a putea fi considerat competent din punct de vedere informațional, problema este cum cuantificăm aceste niveluri de competență.

Consultarea unor standarde internaționale în ceea ce privește evaluarea competențelor informaționale ale unui individ, ne referim în primul rând la "Information Literacy Competency Standards for Higher Education"⁵, ne-a permis să stabilim cercul competențelor pe care urma să le evaluăm, și am utilizat unii indicatori incluși în acest standard pentru a evalua competența informațională a beneficiarilor Bibliotecii Publice de Drept.

METODE

Au fost utilizate două metode: interviul și chestionarul.

➤ **Interviul** a fost o metodă adițională, orientat spre obținerea informației suplimentare referitor la specificul problemelor informaționale cu care se confruntă specialiștii din domeniul dreptului. Am menționat că cercetarea avea drept scop stabilirea nivelului de competență informațio-

nală a practicienilor. A fost interviuat unul dintre beneficiarii Bibliotecii Publice de Drept pe post de expert (practician cu experiență, redactor al unei reviste de specialitate). Rezultatele interviului au fost utilizate pentru formularea întrebărilor chestionarului.

➤ **Chestionarul** a fost instrumentul de bază în colectarea informației. A fost construit în scopul evaluării nivelului de competență informațională a categoriei specificate. Dată fiind complexitatea conceptului, întrebările chestionarului au fost împărțite în câteva subseturi, fiecare dintre ele având drept scop evaluarea anumitor abilități: bibliografice, de utilizare a resurselor bibliotecii, de lucru cu calculatorul, de regăsire a informației în baze de date, Internet. Prezența acestor abilități în complex ne indică nivelul de competență informațională a individului.

EȘANTIONUL

Am menționat că segmentul țintă pentru cercetarea noastră l-au prezentat practicienii. Această categorie prezintă 11,8 % din beneficiarii Bibliotecii Publice de Drept. Au fost chestionați 30 de practicieni, 16 dintre ei având și experiența de predare, fapt care ne-a permis să comparăm nivelurile acestor subcategorii.

Nu putem considera rezultatele obținute drept absolut relevante, dată fiind tehnica întâmplătoare de eșantionare, precum și necesitatea completării chestionarului cu întrebări suplimentare la fiecare subset.

REZULTATELE CERCETĂRII

Întrebările ce țineau de evaluarea **abilităților bibliografice** ale respondenților, ne-au oferit următoarele date: 100% dintre respondenții care aveau și experiență de predare au demonstrat prezența acestor abilități (au identificat corect genurile documentelor după înregistrările bibliografice propuse, etc.). Dintre practicienii fără experiență de predare, 29% au demonstrat lipsa acestor abilități.

În ceea ce privește **abilitățile de utilizare a resurselor bibliotecii**, am

încercat să stabilim gradul de dependență de ajutorul bibliotecarului în ceea ce privește utilizarea a resurselor bibliotecii. 100% practicieni-profesori au abilități de utilizare a resurselor bibliotecii, în același timp 47% din această categorie au menționat că sunt anumite cazuri, în funcție de complexitatea necesităților informaționale, când ar simți nevoia perfecționării acestor abilități. 21% dintre practicienii fără experiență de predare au remarcat că pentru a utiliza resursele bibliotecii au nevoie de ajutorul bibliotecarului (inclusiv pentru regăsirea informației în catalogul tradițional).

Referitor la abilitățile de utilizare a calculatorului, este important să remarcăm că întrebările au purtat caracter de autoevaluare. În grupul practicienilor-profesori nu există persoane ce ar declara că nu ar avea deprinderi de lucru cu calculatorul, 53% dintre ei se autoevaluează că posedă un nivel înalt. În ceea ce privește practicienii, 50% consideră că are un nivel înalt, iar 21% - că nu posedă deprinderi de lucru cu calculatorul.

Cu privire la deprinderile de navigare în Internet, rezultatele ne vorbesc despre faptul că 100% dintre practicienii-profesori au abilități de navigare în Internet, în schimb 30% dintre practicieni nu utilizează Internetul. Referitor la scopul accesării Internetului, majoritatea respondenților declară că utilizează Internetul: pentru accesarea bazelor de date on-line, a periodicelor specializate on-line, a e-mail-ului. O mică parte accesează cataloagele on-line ale bibliotecilor.

Abilitățile de căutare și regăsire a informației. Rezultatele au demonstrat că mai mult de 30% nu au abilități de utilizare a operatorilor ce permit combinarea cuvintelor cheie, utilizează strategii simple de regăsire a informației în diferite sisteme, ceea ce de multe ori duce la o regăsire ineficientă.

Un alt set de întrebări a fost orien-

tat spre stabilirea gradului de încredere pe care îl au respondenții în diverse surse informaționale. Ei au remarcat că manifestă încredere atât în resursele tradiționale, cât și în cele electronice. În același timp, respondenții declară că au încredere în resursele recomandate de bibliotecar, la fel cum au încredere și în resursele recomandate de prieteni.

CONCLUZII

➤ Bazându-ne pe rezultatele chestionarului, putem conchide că nivelul competenței informaționale a segmentului de beneficiari studiat este mediu, se întrevede necesitatea organizării unor măsuri de instruire privind abilitățile de utilizare a calculatorului precum și strategiile de regăsire a informației.

➤ Există o anumită diferență între practicienii care au experiență de predare și cei care nu o au în ceea ce privește abilitățile lor legate de căutarea, regăsirea resurselor informaționale. Prima categorie se evidențiază prin abilități bibliografice mai înalte. În calitate de profesori, vizitează mai des biblioteca și sunt mai independenți în procesul de utilizare a resurselor bibliotecii.

➤ Chiar dacă toți respondenții consideră că abilitățile de utilizare a calculatorului sunt necesare pentru activitatea lor profesională, doar 50% din ei au acces la computerul de la locul de lucru. Situația poate fi explicată și prin faptul că sistemul juridic al Republicii Moldova nu este integral computerizat, și la momentul

actual mulți practicieni în domeniu își pot realiza cu succes sarcinile de lucru și fără a poseda abilitățile de lucru la calculator. Dar situația se va schimba în câțiva ani, și juriștii practicieni resimt nevoia de a obține deprinderi de utilizare a computerului. Inițierea unor măsuri de instruire în acest sens de asemenea ar fi benefică.

➤ Referitor la strategiile de regăsire a informației în Internet sau în bazele de date, se poate concluziona că o bună parte a respondenților utilizează strategii simple de regăsire a informației, ceea ce nu le asigură o regăsire eficientă. Dezvoltarea abilităților de construire a unor strategii mai complexe de regăsire a informației ar fi un obiectiv în cazul elaborării unui program de instruire informațională.

➤ Specialiștii din domeniul juridic în procesul realizării anumitor sarcini ce țin de activitatea lor profesională, se confruntă cu problema găsirii informației privind practica juridică. Mai mulți respondenți consideră drept sursă principală în acest sens ajutorul colegilor. Deși sunt nesatisfăcuți de această situație, doar 30% dintre respondenți utilizează baza de date Practica Judiciară. Pot fi mai multe explicații: de la faptul că nu cunosc despre existența ei, pînă la faptul că baza de date nu este exhaustivă. Dar în acest context, organizarea unor acțiuni de instruire privind utilizarea acestei baze de date poate purta și un caracter promoțional.

Referințe bibliografice:

¹ Bruce, Christine. *The seven Faces of Information Literacy*. - Adelaide: Auslib Press, 1997

² Bawdin, David. *Information and digital literacies: a review of concepts*// *Journal of Documentation*: [on line]. - 2001. - Accesibil: <http://gti1.edu.um.es:8080/jgomez/hei/intranet/bawden.pdf> . [19.09.03].

³ Vircus Sirje. *Information literacy in Europe: a literature review* // *Information Research* *son linei* . - 2003. - Vol. 8. - Nr. 4. - Accesibil: <http://informationr.net/ir/8-4/paper159.html> [15.09.03].

⁴ ALA. *Association of College and Research Libraries. Information Literacy Competency Standards for Higher Education* *son-linei*. Accesibil: http://www.ala.org/Content/NavigationMenu/ACRL/Standards_and_Guidelines/standards.pdf [20.09.03]

⁵ *Ibidem*.

VIAȚA FILIALELOR

Licienii alolingvi doresc să-l cunoască pe Eminescu

Elena DABIJA,
director CAIE

Pentru ca tot mai mulți chișinăuieni să-l cunoască pe Eminescu la justa sa valoare, bibliotecarii, în colaborare cu profesorii organizează diverse activități culturale de promovare a patrimoniului eminescian.

Astfel, la Liceul "B. P. Hasdeu", Eminesciana 2004 a demarat cu I ediție a unui "Brain-Ring" consacrat marelui Poet.

Liceul "B. P. Hasdeu" a găzduit șapte echipe de la diferite licee, elevi doriți de a-și verifica cunoștințele la tematica eminesciană precum și profesori, bibliotecari și colegi Suporterii.

Echipele participante la "Brain-Ring" - "Fluturașii" (școala nr. 57), "Stelele" (liceul "Svetoci"), "Hyperion" (liceul "Pușkin"), "Junimea" (liceul "Neciu Levitki"), "Deșteapta Olgă și băieții" și "Nick Uzun A 4 fete" (liceul "B.P.Hasdeu") și reprezentativa Liceului moldo-turc I-au avut ca moderator pe domnul Ștefan Grigor, profesor de limba română la Liceul "B.P.Hasdeu". E de menționat că participanții la competiție reprezintă licee alolingve din capitală.

O surpriză a fost pentru cei prezenți în sală buchetul de romane eminesciene interpretate de Ansamblul de profesori "Roua Trandafirilor" de la Liceul "B.P.Hasdeu". După această uvertură muzicală a început competiția între echipe. Întrebările puse participanților au fost ingenioase și le-au permis să călătorească prin biografia și creația poetului, critica literară și amintirile contemporanilor, dar și în domeniul altor discipline: istorie, geografie, chimie, filozofie, limba rusă. A fost un test și la capitolul atenție și concentrare, deoarece trebuia să se apese pe un buton pentru a determina care echipă va răspunde prima, iar limita pentru a răspunde la întrebarea pusă, era de numai 1 minut.

Lupta a fost tensionată și onestă, a demonstrat și competență, și obiectivitate. Merită a fi amintită componența juriului: Elena Aga - doctor în filologie, conferințiar la Universitatea Pedagogică

de Stat "Ion Creangă; Elena Catrangiu - directorul Liceului "B.P.Hasdeu"; Tamara Cazacu - specialist principal, doctor în pedagogie la Ministerul Educației; Liuba Objelean - specialist principal la DETȘS; Elena Dabija - directorul Centrului Academic Internațional Eminescu. Învingătorii au fost gratificați după cum urmează:

Premiul I - Echipa "Hyperion" - Liceul "Puskin";

Premiul II - Echipa "Deșteapta Olgă și băieții" - Liceul "B.P.Hasdeu";

Premiul III - Echipa "Stelele" - Liceul "Svetoci".

Fiecare echipă a fost premiată cu diplome și seturi de carte valoroasă, acordate de Centrul Educațional "ProDidactica".

Echipele "Fluturașii" (Școala nr. 57), "Junimea" (Liceul "Neciu - Levitki"), "Nick Uzun plus patru fete" (Liceul "B.P. Hasdeu") și echipa Liceului moldo-turc s-au bucurat de mențiuni și seturi de carte din partea Centrului Academic Internațional Eminescu. Fiecare echipă a prezentat între runde cite un program literar - artistic cu tematică eminesciană.

Marele premiu din partea Centrului Academic Internațional Eminescu i-a revenit Olgăi Socoliuc de la Liceul "B.P.Hasdeu, pentru creația proprie și interpretarea vocală și instrumentală dedicată lui Eminescu.

În final și-au expus părerile despre reușita "Brain-Ring"-ului atât participanții, cât și profesorii, bibliotecarii, suporterii, mulți exprimându-și dorința de a participa și în viitor.

Sperăm că ca următoarele ediții ale "Brain-Ring"-ului să fie organizate la Centrul Academic Internațional Eminescu. Până atunci vă invităm să lecturați cit mai mult din patrimoniul eminescian, inclusiv la Centrul Academic Internațional Eminescu, conform programului: luni - vineri 9:00 - 18:00. Veti avea bucuria să descoperiți și redescoperiți pe cel mai de seamă Poet al neamului nostru.

Orașul adolescenței lui Bogdan Petriceicu Hasdeu (I)

Drumurile spre Hasdeu, la Chișinău, duc la Biblioteca Municipală

Vasile MALANEȚCHI,
șef serviciu "Studii și Cercetări"

Însemnele aflării lui Bogdan Petriceicu Hasdeu la Chișinău, urmele lăsate de cărturar în urbea primei sale tinereți mai trebuie încă, în parte, descoperite și identificate. Bustul de pe Aleea Clasicilor, inaugurată în 1957, din Grădina Publică "Ștefan cel Mare"; efigia în bronz din incinta Bibliotecii Municipale "Bogdan Petriceicu Hasdeu", ce ocupă, într-un fel, clădirea în care, odinioară, s-a aflat Gimnaziul Regional din Chișinău, frecventat la timpul respectiv de cărturarul al cărui nume îl poartă astăzi instituția, sunt, nici vorbă, gestul nobil al urmașilor recunoscători și constituie un frumos omagiu adus omului de litere, de știință și de cultură, care a dus departe în lume faima poporului său și, deopotrivă, obârșiile sale basarabene. Dar alături de aceste mărturii simbolice ale cinstirii memoriei Marelui Hasdeu (a celui Hasdeu care, realmente, timp de câțiva ani, a trăit și activat la Chișinău), aici există locuri și edificii, probate documentar, ce vorbesc elocvent despre perioada chișinăuiană a vieții și activității celebrului nostru înaintaș.

În cele ce urmează vom evoca niște momente esențiale ce țin de perioada aflării lui Hasdeu la Chișinău, încercînd, totodată, să evidențiem locurile întru cîtva legate de amintirea lui în urbea de pe malurile Bîcului în speranța că notitele noastre ar putea servi, într-o zi, drept punct de plecare la inaugurarea unui itinerar turistic hasdeian în capitala Republicii Moldova, itinerar pe care scriitorul și savantul îl merită cu prisosință, dar și la găsirea unor soluții optime de a-i conserva și cinsti, și pe această cale, memoria.

1. Urbea debutului poetic și a primelor iubiri

Născut la 26 februarie 1838, la Cristinești Hotinului, în familia distinsului literat basarabean Alexandru Hîjdău (1811-1872), Bogdan Petriceicu Hasdeu avea să vină pentru prima dată la Chișinău abia în vara anului 1851. După ce își petrecuse cei dintîi doi-trei ani ai copilăriei la moșia rămasă moștenire de la bunicul Tadeu Hîjdău, a trebuit, mai apoi, să-și urmeze tatăl la Vinița și Camenița Podoliei, unde acesta a activat un timp în calitate de pedagog și, ulterior, de prin 1843, de avocat. În această ultimă localitate de pe riul Smotrici, în 1848, Bogdan avea să-și înceapă studiile gimnaziale, de unde, în 1850, va trece pentru a și le continua la Rovno. Se numea pe atunci, ca și bunicul, Tadeu Hîjdeu (Fadai Ghijdeu - astfel îi era ortografiat numele în documentele, redactate în limba rusă, ale timpului); încheiase cu succes învățătura în clasa a treia (anul școlar 1850/1851) la Gimnaziul din Rovno, gubernia Voliniei și, copil de 13 ani, a purces la drum pentru a-și petrece vacanța în sînul familiei, care, precum se știe, la finele lui 1850, se stabilise cu traiul în capitala Basarabiei - partea de răsărit a vechii Moldove, ruptă în 1812 din trupul Țării și anexată la Rusia. Deci, avînd asupra sa biletul de călătorie (acesta conține și tabelul cu notele pentru anul școlar 1850/1851) ce îi permitea să pornească la drum, gimnazistul Hasdeu sosi la Chișinău pe la finele lunii iunie. Aici îl găsi pe tatăl său, Alexandru (căsătorit, între timp, cu Nadejda Tumanov, sora inspectorului gimnaziului din Rovno, fost, la Camenița, coleg de profesorat), pe

fratele mai mic Nicolae (acesta, eliberat de la Gimnaziul Gubernial din Camenița Podoliei pentru a fi dat la o școală militară, era în așteptarea deciziei părintești. Ulterior, tatăl avea să-l înscrie, ca și pe Tadeu, la Gimnaziul Regional din Chișinău). Bunica Valeria ducea de una singură povara grijilor în legătură cu administrarea moșiei de la Cristinești, iar unchiul Boleslav era angajat în serviciu de stat la vama din Noua Suliță. Văzându-și fiii împreună și cuprins de bucuria întregirii familiei, răzlețite în urma expulzării lui de către autorități, în 1849, din Camenița (mama băieților - tinăra, frumoasa și enigmatică Elisabeta Daucs, prima soție a lui Al. Hîjdău - murise, în împrejurări obscure, în 1848, la Camenița), părintelui Alexandru i se milostivi inima și le făgădui odraslelor că, de acum înainte, vor viețui împreună. Așa se face că, la 1 septembrie 1851, la rugămintea sa, directorul școlilor din Basarabia, I. A. Nelidov, face un demers la Direcția Gimnaziului din Rovno, cerînd ca fiul său, elevul Tadeu Hîjdău să fie transferat, pentru continuarea studiilor, la Gimnaziul Regional din Chișinău. Transferul avu loc fără dificultăți, întrucît, se pare, odată ajuns la Chișinău, copilul nu s-a reîntors la Rovno, ci a rămas la Chișinău în așteptarea documentelor ce i-ar fi permis să frecventeze aici școala. Nu știm, însă, din ce motive Hasdeu s-a înscris, ca elev în clasa a patra, nu în anul școlar 1851/1852, cum era de așteptat, ci abia în anul următor de studii - 1852/1853, precum e atestat în documentele de arhivă.

1.1. Licean admis, cu drepturi egale, în cercul literaților basarabeni

Odată stabilit la Chișinău, adolescentul Hasdeu, care crescuse pînă atunci într-un mediu etnic mixt (romănesc-rusesc-rutenesc-polonez), se apucă, precum îi sta bine unui coborîtor din viața domnitorilor Moldovei, să învețe limba strămoșilor. În acest scop el a luat cunoștință de graiul viu al țăranilor români basara-

beni, profitînd de șederea, un timp, în 1852, la Zamcojii - un sat situat nu departe de capitala ținutului, localitate unde se afla moșia boierilor Cristi, prieteni apropiați ai lui Alexandru Hîjdău. A însușit în același timp elementele de gramatică ale limbii române din cărțile disponibile. Elocvent în privința dată e și acest detaliu: tatăl său i-a dăruit, în iulie 1852, manualul valaho-moldovenesc al lui Iacob Hinculov cu următoarea dedicație: "Iubitului meu fiu Tadeu pentru studierea limbii materne a înaintașilor noștri". Din aceeași perioadă - 1852 - datează și primele lui înscrieri de texte folclorice românești, culese în satele basarabene, traducerea onora din ele în rusește și chiar încercarea de a le supune analizei și studierii în plan comparativ cu creația poetică a altor popoare.

Oricum, de prin 1851, de cînd s-a stabilit cu traiul la Chișinău, în Basarabia, el făcea dovada unor serioase aptitudini, a unor multilaterale preocupări științifice și literare. Studia mult, independent, îndrumat de tatăl său, întreprindea investigații în domeniul mitologiei dacilor, al istoriei slave, al folclorului și al filologiei, scria poezii, efectua traduceri, culegea materiale despre trecutul Moldovei. Într-o corespondență apărută la 20 octombrie 1852 în ziarul "Severnaia Pcela" ("Albina Nordului") - "Pismo iz Kișiniovă" ("Scrisoare din Chișinău" - semnată de Ivan Tanski), - alături de alți literați care activau în acel timp la Chișinău, e menționat și el. "Tadeu Hîjdău, tînăr moldovean, elev al gimnaziului local, - se afirmă în corespondența citată - se ocupă de studierea mitologiei dacilor". Tot acolo apărea și o poezie a junelui autor, dedicată lui Constantin Stamati și care este, de fapt, debutul poetic al lui Hasdeu în presa rusă.

Iată, de altfel, care era anturajul cultural-literar al tînărului Hasdeu, așa cum îl descrie Ivan Tanski în ziarul petersburghez: "Oare în

Chișinău, veți întreba, toți se gîndesc numai la baluri, serate, concerte, teatre, cavalcade, construcții și altele asemănătoare și nu se ocupă nimeni cu literatura? Nu, și la noi există un intens proces literar: Alexandru Hîjdău e preocupat de adunarea materialelor pentru istoria Basarabiei și lucrează la întocmirea unui îndreptar pentru cunoașterea legilor locale; fiul său, Tadeu Hîjdău se ocupă de expunerea mitologiei dacilor. Gherbanovski a editat "Capul lui Baiazid" (care, de altfel, niciodată nu și-a pierdut capul) și a pregătit pentru scenă drama "Ruxanda, fiica domnitorului Vasile Lupu". Sirbu a tipărit două cărțuții în limba moldovenească - a) "Fabule" și b) "Poezii" - și acum o pregătește pe a treia, care, probabil, va fi superioară celor două în privința măiestriei artistice; Constantin Stamatî adună informații despre vechile tradiții istorice ale besilor".

Chișinăul literar trecea, așa dar, în 1852, printr-un revirement; procesul cultural-artistic era complex și plener, marcat de întruniri și omagieri ale frunțașilor vieții publice (baza corespondenței din "Severnaia Pcela" o constituia, de altfel, relatarea din casa lui Constantin Stamatî, unde avusese loc o serată literară, prilejuită de împlinirea a cinci sute de ani de la întemeierea Principatului Moldovei și de onomastica amfitrionului - "patriarhul moldovenilor basarabeni și, totodată, patriarhul poeziilor moldoveni" - dată memorabilă pe care acesta și-o sărbătorea întotdeauna de ziua Sfinților Constantin și Elena, la 21 mai. Locul liceanului Hasdeu, poet și cercetător cu preocupări serioase, era bine fixat în anturajul literar al epocii. Că anume așa este, o confirmă și faptul că, scoțind, în 1852, la Odesa, ediția a doua a poemului său "Capul lui Baiazid", Nicolai Gherbanovski a dedicat-o integral jurnelului Hasdeu, evocîndu-i chipul în emoționantele versuri din prefață:

Și între Prut și Nistru, pînă
La Pontul mîndru Euxin,

Viața este-acum stăpînă
Și strălucește pe deplin
O floare limpezindu-și roua.
Ea e Italia a doua,
Ce-n sînul pașnicului rai
A înflorit ca-n luna mai.
Aici, nedespărțit de carte,
Cuprins de-al viersului alean,
Cu noi cîntările-și împarte
Poetul june moldovean.
Și muza lui e mult semeată,
Deși-i copil abia, de neam român.
Da! Tu ești încă nu te-ngheață
Plictisul vieții, ești stăpîn
Pe-avîntul gîndurilor tale.
Bătrîna-mi inimă o-nmoui,
Cînd cînti Moldovei legendare
Vechi cîntece în stihuri noi.
Primește, dar, aceste rînduri
Întoarse-nspre trecute zări,
Ce-s rodul roiului de gînduri
A tihnei mele dulci visări.

Gimnazistul Hasdeu era, prin urmare, la cei 14 ani ai săi, cunoscut și apreciat în cercul literaților locali drept un promițător poet și cercetător. De altfel, el însuși făcea eforturi pentru e ieși din anonim și a se impune în atenția lumii științifice din Rusia. Astfel, la 24 octombrie 1852, Hasdeu expediază cunoscutului istoric moscovit M. P. Pogodin o scrisoare, în care mărturisește că, între altele, se ocupă de studierea istoriei slave și că are gata citeva lucrări, intenționînd să le trimită spre examinare Societății de Istorie din Moscova.

1.2. Don Juan începător participant la "războaiele din dealul lui Inzov"

Între timp, adolescentul Hasdeu se îndrăgostește, aleasa inimii sale fiind "Alina Merjeevski, o fată de vreo 17 ani, nu bogată, dar înzestrată cu o inteligență deosebită și de o frumusețe rară", pe care o văzuse, pe la sfîrșitul anului 1852, la doamna Lazarev, văduva polițaiului din Chișinău. În "Jurnal intim", o lucrare scrisă în acea perioadă, de început, a activității sale literare, Hasdeu relatează cu lux de amănunte cazul: "Cum să-î mărturisesc iubirea? În curînd, ocazia s-a prezentat - Alina m-a rugat

să-i procur cărți pentru lectură și, mai ales, poezii. Am întrebat-o, dacă l-a citit pe Pușkin și, la răspunsul ei negativ, i-am trimis, după citva timp, pe "Evgheni Oneghin", în care toate pasajele corespunzătoare sentimentelor mele de atunci le subliniasem cu creionul. În curind, am primit înapoi pe "Oneghin" și - o, fericire! - răsfoindu-l, am găsit o șuviță de păr blond: era părul ei, se înțelege [...] Într-un timp destul de scurt după acest eveniment, am izbutit să mă apropiu de ea, dar plecarea neașteptată la Odesa a spulberat strălucitele planuri ale iubirii mele [.]. Știrea aceasta m-a zdrobit, numai atunci am înțeles toată puterea iubirii mele; dezamăgirea mea a fost groaznică: Nu mă iubește. M-a părăsit."

Dar tocmai în acest timp marcat de deziluzii pentru adolescentul îndrăgostit, a sosit la Chișinău, de la Cristinești Hotinului, bunica Valeria, care i-a făcut cunoștință cu familia Hodcovski. Aceasta, precum aflăm din jurnal, "se compunea dintr-o văduvă - femeie încă tânără și frumoasă - și încântătoarea ei fiică de 16 ani". Frumusețea copilei l-ar fi încântat, în alt timp, pe junele Hasdeu, dar, atunci, el o iubea pe Alina și, cu toate că era destul de rece cu noua sa cunoștință, Reghina Hodcovski, fata se îndrăgosti de el și hotărî să-și destăinuie sentimentele. Pe neașteptate, însă, Alina Merjeevski se întoarce de la Odesa, eroul nostru aflând, stupefiat, că aceste două domnișoare sunt vechi prietene. Învinit de trădare și de una, și de alta, îndrăgostitul, desperat, se decide să se consacre militariei (a propos, tocmai în acest moment, i-a făcut o vizită fostul său coleg de la Gimnaziul din Rovno, iuncherul Henric Elovițki care, acum, își făcea serviciul în regimentul de ulani din Olviopol și Tadeu s-a adresat tatălui său cu rugămintea să-l înscrie și pe el în respectiva unitate militară, căci ar fi vrut să se alăture vechiului său camarad). Tatăl, însă, n-a agreat ideea, întrucît fiul său încă nu impli-

nise nici 16 ani. Atunci Hasdeu, însoțit de unchiul Boleslav (trecut, între timp, cu serviciul la Chișinău), la 29 iulie 1853, îl vizitează pe vrăjitorul Panaiote Usturoi (bulgar de origine, acesta trăia în "livezile din împrejurimile Chișinăului"), dorind să afle dacă va intra în curind în serviciul militar.

Prezicerea vrăjitorului Usturoi ("Tu vrei să intri în serviciul militar; tatăl tău nu-ți dă voie; el face bine; în curind, va veni vremea ta. Tu ești condus de iubire, dar ea e fără rezultate; aceea pe care o iubești, în curind, se va căsători cu rivalul tău. În curind, ai să te faci ostaș și norocul te va însoți. Soarta ta va depinde de trei expediții, care te vor ridica foarte mult în opinia oamenilor și în tinerete încă vei ajunge la cele mai înalte onoruri") referitoare la încadrarea lui Hasdeu în armată, după propria sa mărturisire, s-a împlinit peste aproximativ o jumătate de an. În decembrie 1853, fiind elev în clasa a cincea a Gimnaziului Regional din Chișinău, el părăsește studiile și, în primăvara lui 1854, se înscrie în armata rusă în calitate de iuncher în Regimentul de Husari "Contele Radețki", cantonat în ținuturile de sud ale Rusiei. "În ziua de 21 mai (1854), va nota el în jurnal, am plecat din Chișinău la Noul Mirgorod, însoțit de tata, mama vitregă, bunica și fratele meu Nicolae, care vroiau neapărat să mă conducă pînă la Dubăsari, adică pînă la granița Basarabiei".

Lăsa în urmă Chișinăul, aici rămînînd imprimate pentru totdeauna urmele adolescenței zbuciumate și marcate de febrila căutare de sine ale celui ce avea să devină, nu peste prea mult timp, "cel mai sublim fenomen individual pe care l-am avut de la Cantemir încoace". (Iată, în această ordine de idei, evocarea unui amănunt cel puțin curios, relatat, mult mai târziu, cînd Hasdeu locuia la București, și era deja recunoscut drept o personalitate marcantă a lumii literar-științifice. Într-o

scrisoare primită de la un amic din prima lui tinerețe - cunoscutul avocat basarabean Constantin Chiriac - acesta îi dorea ca Dumnezeu să-i lungască zilele și să-i "păstreze memoria din care nu s-au ștersu nici războiul nostru din dealu lui Inzov pentru frumoasa mahalagioaică Catinca Bulatova") Ulterior, pe cînd era iuncher-husar și student extern la Universitatea din Harkov, judecător la Cahul, bibliotecar și profesor la Iași, Hasdeu va vizita, în repetate rânduri, Chișinăul, care, pe bună dreptate, poate fi considerat drept orașul adolescenței sale, al primei iubiri, al debutului său literar și al celor dintii preocupări științifice - manifestări ce au marcat începutul strălucitei cariere a celui ce avea să devină unul dintre pilonii de bază ai culturii și spiritualității românești din secolul XIX.

2. Călătorind, de la Iași spre Odeasa, la Chișinău, a poposit în casa proprie a tatălui său

Din păcate, nu au fost încă atestate sursele documentare din care să aflăm unde a locuit Bogdan Petriceicu Hasdeu o dată cu stabilirea sa la Chișinău, în vara anului 1851. Știm doar că, în 1850, Alexandru Hîjdău, tatăl, prin "bunavoința" autorităților guberniale de la Kameneț-Podolski, cu înalta aprobare a superiorilor de la Kiev, a fost adus în chip forțat, însoțit de doi jandarmi, la Chișinău și pus la dispoziția guvernatorului militar al Basarabiei. A fost, deci, exilat în propria țară. A închiriat, se vede, mai multe locuințe în case particulare din cartierele de atunci, plasate mai jos de actualul bulevard Ștefan cel Mare și Sfint, ale tirgului. Fără îndoială, străzile din acea parte a urbei, căreia azi îi zicem orașul vechi, apoi unele clădiri ce s-au mai păstrat, cu aspectul mai mult sau mai puțin schimbat, conservînd, adică, puțin din aspectul și parfumul epocii respective, o mai fi tinînd minte umbra adolescentului îndrăgostit - a junelui poet și savant la început de cale ce își purta pe ai-

ci pașii.

În scrisoarea din 24 octombrie 1852 adresată lui M. P. Pogodin, elevul Tadeu Hîjdău indica următoarea adresă ca loc de trai: "Chișinău, în casa lui Paniutin", în care locuia, firește, alături de ai săi: tatăl Alexandru, fratele Nicolae, mama vitregă; aici mai poposea, din cînd în cînd, bunica Valeria, ce venea tocmai de la Cristinești ca să-și vadă fiul mai mare și nepoții (fiul mai mic, Boleslav, n-a avut copii). Din păcate, pînă la ora actuală casa cu pricina n-a fost încă identificată.

Mai tîrziu, tocmai în vara lui 1857, Alexandru Hîjdău, referindu-se la domiciliul familiei sale, precizează: "Locul de trai: în orașul Chișinău, în partea a 3-a, în casa doamnei Gaslanova". Ca, în fine, nu peste mult timp, vîzîndu-se cu acoperiș sigur de-asupra capului, să menționeze în unul din demersurile sale, cu o anumită satisfacție: "Locul de trai solicitantului îl are în orașul Chișinău, în partea I, în cvartalul I, pe strada Galbinskaia, Nr.12, în casa proprie".

Cercetătorul literar Pavel Balmus, care a studiat problema (vezi articolul "Momente din activitatea de avocat a lui A. Hîjdău" inserat în cartea "Studii și materiale despre Alexandru și Boleslav Hîjdău", Chișinău, "Știința", 1974, pag. 121), a stabilit că, astăzi strada respectivă se numește Vlaicu Pîrcălab, iar casa familiei Hîjdău e cea cu numărul 71 și se află exact la intersecția cu strada Mitropolitul Dosoftei.

(Va urma)

A PROPOS... Îl felicităm din suflet pe autorul acestui studiu - bunul nostru coleg, apreciat istoric și critic literar, adevărat om al cărții și cunoștințelor cu ocazia jubileului, la care ajunge în zodia Mărțișorului. Mulți ani cu sănătate, tărie, inspirație, frumoase împliniri, dragă Vasile Malanețchi!

Echipa Hasdeu

NOI ACHIZIȚII

Cuvinte de recunoștință pentru un dar foarte prețios

Pavel BALMUȘ,

Centrul Național de Hasdeologie

Anul în curs a început pentru noi, cei de la Centrul Național de Hasdeologie, sub fericite auspicii. Chiar în seara de revelion ne-a telefonat acasă președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, dl academician Mihai Cimpoi. Ne-a adresat felicitări și ne-a întrebat dacă dispunem de renumita "ARHIVĂ ISTORICĂ A ROMÂNIEI" (1864 - 1865;1867) a lui B. P. Hasdeu

"Dacă nu dispuneți de așa ceva, zice dl Cimpoi, vă ofer cu plăcere, cadou de Anul Nou, primele 2 "tomuri", volume transmise mie de dna Valentină Butnaru, de la Societatea "Limba noastră cea română", cu ani în urmă, de la București, probabil de la Biblioteca Universității..."

Cu satisfacția intelectuală și cu generozitate-larghete ("de la Larga?") care-l caracterizează, dl academician, a scris în colțul stâng inferior al foii de titlu următoarele: "Mihai Cimpoi/ pentru Centrul de hasdeologie./ 6.I.2004".

Aceste "tomuri" cuprind: primul, din 1864-1865, 2 părți (partea 1, fasciculele: 1-23, începând din 8 aug. 1864 și pînă la 23 ian.1865, în total: 184 + VIII pag.; partea a 2-a contine 192 pag.). Ambele părți reproduc / contin 340 de acte, documente. Cel de-al doilea volum, din același an 1865, are doar 176 pagini, cu doar 21 de contribuții documentare.

Pe foaia de titlu a ambelor "tomuri", precum și pe foile de gardă, pe ultima pagină (192) a părții a 2-a (t. I) și a t. II (p.176), se află imprimată ștampila: "FACULTATEA DE FILOLOGIE DIN BUCUREȘTI / BIBLIOTECA". Pe alocuiri, mai găsim aplicată ștampila rotundă: "Seminarul de Istoria Literaturii Române vechi / București".

Mulumind încă o dată, și pe această cale, domnului acad. M. Cimpoi pentru generoasa-i donație, dorim să precizăm că, în anul 2001, tot Domnia sa ne-a dăruit cele dintii unități de păstra-

re (dintr-o eventuală Colecție "M. Cimpoi", în cadrul Centrului Național de Hasdeologie): **B.P. Hasdeu. Istoria critică a Românilor. Pământul Țării Românești**, vol. I (ediția a II-a), București, pe verso-ul pag. III (nenumerate), în colțul stîng, de jos, aflîndu-se semnătura: "M. Cimpoi"; **Bogdan Petriceicu Hasdeu. Scrieri literare, morale și politice**, tomul I și tomul II (ediția Mircea Eliade), București, 1937 (și un tom și celălalt au pe verso-ul foii de titlu, în același loc al foii, aceeași semnătură: "M. Cimpoi"); **Bogdan Petriceicu - Hasdeu. Cuvente den bătrâni**. Texte alese, cu o introducere și note de J. Byck, București, editura "Cultura Națională", 1937 (pe verso-ul paginii anterioare foii de titlu se află semnătura: "M. Cimpoi"; **Thèse de doctorat... présentée et soutenue publiquement (le 15 decembre 1999, à l'Université Aix - Marseille I), par Roland Duflot, Iulia Hasdeu: Legende et réalités**, part I (pages: 1-542) et part 2 (pages: 543-711).

Mai adaugăm aici că primele 3-4 ediții au fost procurate de către M. Cimpoi, cu ani în urmă, "pe cînd și edițiile rarissime, de acest fel, erau mult mai ieftine", într-un anticariat din orașul Galați. Iar exemplarul celor 2 părți ale tezei dlui Roland Duflot (1999) îi parvenise dlui Cimpoi, prin intermediul lui Valeriu Rusu, profesor la Aix-en-Provence (și conducător al tezei în cauză).

"Ca un vrej de lumină, de după viața cărților..."

Cel mai de seamă bibliolog român al secolului ce a apus, N. Georgescu-Tistu, s-a născut în 1894, la Cotești, județul Vrancea, într-o familie de țărani.

Rămas orfan de mic copil, termină Colegiul din Craiova, apoi Facultatea de Litere și Filozofie din București - datorită concursului unui cumnat, actorul Ion Stăneccu-Papa, dar, firește, mai ales grație excepționalelor sale capacități. Dintre profesorii care l-au marcat în mod deosebit au fost: Nicolae Iorga, celebrul filolog și lingvist Ovid Densusianu (1873-1938), precum și faimosul bibliograf și editor Ioan Bianu (1856-1935).

Activează un timp la Cluj, în învățământul public, debutează în presa periodică cu poezii de factură simbolistă, concomitent scriind articole pentru diferite publicații din acest mare centru cultural al Transilvaniei. În 1921, remarcabilul lingvist Sextil Pușcariu, tot el rectorul Universității din Cluj și editorul revistei filologice *Dacoromania*, îi propune colaborarea la rubrica bibliografică a acestei publicații. Impresia bună pe care au lăsat-o recenziile și revistele bibliografice este decisivă pentru alegerea lui de N. Georgescu-Tistu, alături de alți tineri intelectuali români, pentru a fi trimis la completarea studiilor de specialitate în Franța. Menționăm că această inițiativă a selectării unor burșieri deosebit de dotați, pentru aprofundarea studiilor în Franța și Italia, aparține unor somități ale științei ca Nicolae Iorga și Vasile Pârvan.

Astfel, între 1924 și 1926, N. Georgescu-Tistu se află la Paris, unde audiază cursuri de istorie literară - la Sor-

bona și la College de France, precum și cursuri de bibliografie și arhivistică - la Ecole de Chartes și de biblioteconomie - la Ecole de bibliothécaires, întemeiată și patronată de Asociația bibliotecarilor americani. Se familiarizează temeinic cu bibliografia și bibliologia clasică, precum și cu noile orientări în domeniul științei despre carte și biblioteci. Concomitent, face cercetări la Biblioteca Națională a Franței, astfel pregătindu-și doctoratul, pe care-l ia în 1927 la Cluj. În 1926 urmează un stagiu la Institutul internațional de bibliografie din Bruxelles, Belgia. Mai face o călătorie de studii în Italia, apoi acumulează, conform propriilor mărturii, valoroase cunoștințe din experiența biblioteconomiei și bibliografiei germane (în 1928 - la Deutsche Bucherei din Leipzig și în 1932 - la Biblioteca de Stat din Berlin și la Universitatea din capitala germană, unde cu o jumătate de veac și mai bine în urmă studiase și Mihai Eminescu). Încă în 1922 luase cunoștință și de concepția bibliologică rusă, citind, în traducere franceză, monografia *Introduce în psihologia bibliologică* de Nikolai Rubakin. Astfel că formația profesională a lui N. Georgescu-Tistu s-a făcut sub auspiciile celor mai de seamă protagoniști ai bibliologiei moderne, din cele mai importante centre de specialitate din Europa de Vest, cu o apreciabilă deschidere spre tendințele novatoare ale școlii bibliologice din SUA și spre ceea ce dăduse mai valoros știința cărții ruse, ai cărei promotori se aflau pe atunci deja în emigrație. În Occident publică, în franceză și italiană, și primele sale studii de specialitate, prețuite și elogiute de îndrumători și colegi de breaslă.

A revenit în patrie pe cînd activitatea bibliologică se afla într-un stadiu departe de a fi satisfăcător (cum avea să noteze în studiul *Domeniul și însemnătatea bibliologiei*, însuși

"cuvîntul *bibliologie* e puțin cunoscut la noi, dar devine din ce în ce mai necesar"). Era însă nu numai pregătit, dar și decis să se implice energic în promovarea bibliologiei, plasarea ei la un loc binemeritat, indispensabil evoluției culturale, științifice, iar în ultimă instanță - și social-economice a poporului din ale cărui rînduri se ridicase: "(...) Din dezbateră în străinătatea atîtor probleme ridicate de **acest minunat vehicul al gîndirii, cartea, neîntrecută nici de film și nici de radio**, pot rezulta utile sugestii pentru organizarea acasă la noi, în România, a domeniului bibliologiei". N. Georgescu-Tistu era convins că "numai lămuriri asupra soluțiilor celor mai potrivite și încercate, vor putea contribui și românii la această **rețea universală a informației științifice, fără de care nu e posibil nici un progres temeinic al culturii**". (Citat după *Domeniul și însemnătatea bibliologiei*; sublinierile noastre - Vl. P.).

N. Georgescu-Tistu s-a afirmat, neîndoios, ca cel mai de vază bibliolog român al epocii, mai ales de la mijlocul anilor '20 și pînă la sfîrșitul anilor '40 - cînd în România a fost instaurat regimul totalitar de factură sovietică, acel regim care a desființat atîtea realizări, inclusiv bibliologia ca știință și practică. Dacă B.P. Hasdeu a folosit primul termenul *bibliologie*, Georgescu-Tistu îl precizează, atribuindu-i semnificația, conceptul pe care le comportă și astăzi respectiva noțiune. Încă în 1928, în prelegerea de deschidere a cursului său de la Școala superioară de arhivistică și paleografie din București, menționa: "Bibliologia e o disciplină care-și încheagă întreaga osatură sub ochii noștri. E de o structură delicată, avînd ca obiect raporturile dintre autor, carte și cititor". Domeniul științific al bibliologiei este elaborat și dezvoltat într-o serie de lucrări, care nu și-au pierdut nici azi actualitatea: *Studiul și organizarea cărții* (1929), *Depozitul legal, bază a bibliografiei naționale* (1932), *Orientări bibliografice* (1938) - primul volum de teorie bibliografică românească; ciclurile de prelegeri universitare litografiate *Curs de bibliologie* (1946),

Munca intelectuală (1947), *Scris și carte* (1948). Acest subiect major este abordat în mai multe scrieri inserate în revista de specialitate *Scriptum* (a apărut la Brașov, în anii '40 ai secolului trecut), iar tangențial - în volumele *Bibliografia literară română* (1932) și *Vocabular de bibliologie* (1965).

În anii '30 ai sec. XX, cînd din vreo 30 de state europene doar cîteva mai dezvoltate (Franța, Belgia, Germania, Elveția, Italia) aveau depozite legale, N. Georgescu-Tistu opta pentru promulgarea, îmbunătățirea și respectarea necondiționată a Legii depozitului legal (numită și Legea exemplarelor obligatorii). Cărturarul explică astfel "sensul cel mai larg și mai simplu" al termenului *depozit legal*: "de strîngere a publicațiilor unei țări și asupra acestei țări, printr-o dispoziție legală, într-un depozit sau o bibliotecă mai mare, mai ordonată și mai sigură, ca să existe o informație asupra producției scrise". Considerînd că menirea bibliotecilor "mai mari, mai ordonate și mai sigure" este "de a păstra fiecare gînd scris", el vedea în depozitul legal, pe bună dreptate, "mijlocul cel mai sigur pentru apariția unei bibliografii naționale", care trebuie să fie o bibliografie "cu caracter științific, periodică, menită să amintească tot ce se tipărește în legătură cu un popor". Întuind dificultățile ce pot apărea în completarea depozitului legal, N. Georgescu-Tistu propune ca "obligația să cadă în primul rînd asupra tipografilor", pentru că aceștia "pot fi efectiv controlați și numai în lipsa lor, asupra editorilor și autorilor".

După cel de-al doilea război mondial, în 1948-1949, publică și un curs de biblioteconomie, dovadă a unei atenții sporite pe care o acorda științei organizării bibliotecilor.

Obiecte ale preocupărilor permanente ale lui N. Georgescu-Tistu au fost conceptul de bibliotecă și noțiunile legate indisolubil de această instituție: *cadrele de bibliotecari, cataloagele, documentele de bibliotecă, clasificarea, bibliografierea lor* s. a. A dat aprecieri la cel mai înalt grad activității bibliote-

rilor în viața societății: "Biblioteca dinamizează ideile, înlesnind omului de știință sau literatului să creeze cărți, iar publicului să se folosească de bunurile spirituale create"; "Bibliotecile publice, de cultură generală, destinate să înalțe cultura poporului, sint de multe ori mai importante decât înseși școlile". În acest context, propunea, încă în anii '20-'30 ai secolului trecut, specializarea principalelor biblioteci pe ramuri ale științei și culturii. Opta pentru un statut sigur, dacă nu preferențial al bibliotecarului, pentru o legislație a bibliotecilor, "care să prevadă" și "formarea unui personal selecționat", căci, considera el, bibliotecarii "nu pot face un lucru bun și durabil fără o temeinică pregătire profesională".

N. Georgescu-Tistu a dezvoltat o intensă activitate profesorală. Din 1928 și pînă în 1949 a ținut cursurile de bibliologie la Școala superioară de arhivistică din București. În 1932, după ce obține titlul de doctor docent în bibliologie, i se oferă, în cadrul Facultății de litere și filozofie din București, o docență în bibliologie și biblioteci, transformată în 1938 în conferință. În 1942 conferința este recunoscută ca independentă, pe lângă ea organizându-se un seminar și o bibliotecă specializate. Organizează în cadrul seminarului un cerc de studii bibliologice, care a funcționat în anii 1942-1948, fiind prezentate peste 120 de conferințe ce au intrunit peste 2.300 de audienți. "Pentru a înțelege larga audiență decare s-a bucurat cercul de bibliologie condus de N. Georgescu-Tistu ar trebui să ne referim mai ales la farmecul personal cu care inițiatorul lui știa să creeze o atmosferă intelectuală, să susțină cu pasiune cursuri într-o specialitate pe care mulți o cred pînă azi de o ariditate exasperantă", sublinia, în anii '70 bibliologul Dumitru Bălăeț, discipol al lui N. Georgescu-Tistu, îngrijitorul și pefatatorul volumului de sinteză *Cartea și bibliotecile*, tipărit în chiar anul morții marelui său înaintaș, în 1972. Mai adăugăm, că cercul de bibliologie edita, sub conducerea lui N. Georgescu-Tistu, revista ("buletinul bibliologic")

Scriptum, o publicație unică în felul ei, înalt apreciată de personalități ca Perpessicius sau Șerban Cioculescu.

A fost d-a lungul unui deceniu bibliotecar al Facultății de litere și filozofie din București, organizînd-o pe principiile științei biblioteconomice moderne. În 1929, din inițiativa sa, pe lângă Institutul Social Român, întemeiat de Dimitrie Gusti, se deschide o secție de bibliologie. Aici, în calitate de secretar, organizează cicluri de conferințe, prezentate atît de animatorul secției, cît și de alte personalități al epocii. A participat la organizarea, în 1940, a Centrului român de documentație, care își propunea organizarea informării științifice și tehnice în tară.

N. Georgescu-Tistu a acordat multă atenție bibliografiei ca disciplină bibliologică, văzînd în ea puntea de legătură poate cea mai sigură cu cercetarea științifică. Opta pentru principii, procedee de descriere bibliografică pe cît mai posibil unificate - atît în plan internațional, cît și în deservirea diferitelor domenii ale științei. În opinia sa, bibliografiile de specialitate (de ex., din domeniul științelor exacte sau ale naturii), avînd la bază aceleași principii, urmau să fie alcătuite de specialiști în domeniile respective. În scrieri teoretice ca *Organizarea bibliografiei filologice*, *Către o bibliografie metodică a literaturii române*, *Bibliografia curentă, primul auxiliar al științei*, *Studiul și organizarea cărții* ș. a. sublinia necesitatea alcătuirii cît mai operative a bibliografiilor de specialitate, dar și a celei naționale, punînd accentul pe caracterul lor analitic. Își dorea "să ajungem a avea pentru fiecare epocă, ori curent, problemă și autor de seamă o cercetare bibliografică de seamă" - intenție realizată parțial în timpul activității furtunoase a lui Tistu, dar care se materializează tot mai mult acum, inclusiv de către bibliotecile din Chișinău. Însuși N. Georgescu-Tistu ne-a lăsat modele de superbe bibliografii analitice: *Bibliografia literară română* (1932), *Bibliografia publicațiilor privitoare la cultura românească veche* (1934), *Ion Ghica, scriitorul* (1935) ș. a.

Pentru a realiza voluminoasa operă de sinteză *Bibliografia literară română*, a depus o muncă cu adevărat titanică, după cum ne putem da seama și din această confesiune a lui Tistu: "Am parcurs, fișă cu fișă, întregul catalog pis de Biblioteca Academiei la dispoziția cititorilor și am cercetat fiecare carte potrivit bibliografiei mele". Lucrările sale au servit în epocă drept model, îndrumar nu numai pentru bibliografii din epocă, dar și pentru istorici și critici literari. Este semnificativă, în acest sens, observația lui G. Călinescu, potrivit căreia "D-lui N. Georgescu-Tistu i se datoresc îndrumări capitale în privința bibliografiei generale a istoriografiei literare române".

Închinându-și viața cărții, bibliotecilor, literaturii, este și firesc ca N. Georgescu-Tistu să fi avut un adevărat cult pentru cuvântul scris și tipărit. A scris mai multe articole și studii vizând istoria cărții și tipăriturilor românești, începuturile bibliotecilor în țările române, i-a pus într-o lumină nouă pe unii bibliofili notorii (T. Cipariu, G. Barițiu, episcopul M. Ștefănescu-Milchisedec, Al. Odobescu, Ilarie Chendi, Ioan Bianu, Al. Sadi-Ionescu ș. a.), scoțându-i din anonim pe alții (Badea Cîrtan, hatmanul Dimitrie Sturza, Narcis Cretulescu etc.). Chiar și titlurile unor scrieri de ale sale comportă o atitudine deosebită față de carte: *Minunea tiparului*, *Moti-*

vil cărții în literatura română, *Paralela scris-carte*, *Ajutorul bibliologiei în munca intelectuală*, *Zăbava cărții*, *Cărțile ca instrument politic* ș. a. A adunat *Gînduri despre carte* (publicate post-mortem) și a tipărit culegerea de texte cu titlul semnificativ *Cîntare cărții* (1957), o antologie a elogiilor aduse cărții, tiparului, literaturii - de către scriitorii români.

A trăit cu convingerea că și în secolul XX "cartea a rămas totuși instrumentul cel mai subtil de perfecționare a minții noastre" și că "forma clasică a cărții, deși concuroasă azi (în 1948 - n. n.) de radio și cinematograful, va rămîne instrumentul cel mai temeinic pentru cultivarea sufletului oamenilor și pentru înțelegerea pașnică dintre ei".

Figura neordinară a lui N. Georgescu-Tistu s-a bucurat încă din tinerețe de frumoase aprecieri. Vom reține pentru cititorii noștri, în încheiere, nota pe care i-a dat-o colegul de breaslă și de idei, Emanoil Bucuța: "Ca un vrej de lumină, pe după viața cărții se împletește și viața cercetătorului ei..." O spusă pe cit de plastică, pe atît de adevărată: ghidat mereu de lumina cărților, N. Georgescu-Tistu a putut arunca, amplificată, peste ele, lumina minții și sufletului său.

Vlad POHILĂ

OMAGII

Și are nume de cîntec...

Fiindcă ne sînt deosebit de dragi: și Ea, și Țara, și Orașul ei - vom începe aproape ca și în *Love Story - Povestea de iubire* a lui Erich Segal, cartea ce ne-a încălzit anii de studenție. Unde mai pui că și Jennifer, iubita lui Oliver, din acel tulburător roman, luca la o bibliotecă...

Așadar, ce s-ar putea spune despre această doamnă, directoarea faimoasei biblioteci de la Cluj?

Că e foarte simpatică și jovială, extrem de inteligentă și tot atît de corectă. Că te poți bizui pe ea în toate -

nu numai în materie de bibliologie, dar și în cele mai stringente probleme ale managementului sau, de e cazul, în niște "banale" chestiuni cum ar fi organizarea, cu maximă competență și ineputabil farmec, a unei excursii prin labirintul străzilor din Cluj-Napoca sau în oricare alt tîrg mai răsărit din zona Ardealului. Că e o mare șansă s-o ai interlocutoare sau tovarășă de drumetie. Că-i plac opere de scriitori, compozitori, pictori, filozofi... dintre cele mai diferite - de la cele mai accesibile pînă la arhisofisticate. Și are nume de

cîntec: Doina.

De fapt, Doina Popa se încadrează anevoie într-o prezentare lirico-sentimentală. Ca și într-una "de serviciu", "de rutină". Prea multe și-a înscris în palmares, căci prea de tot temeinic și-a zidit "baza și suprastructura", de pe care dezvoltă o activitate demnă de cea mai binevoitoare (mai e posibil și așa ceva!) invidie.

Licentiată a două facultăți - de Filologie, apoi de Filozofie, în cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Doina Popa a mai făcut, la unison cu exigențele de ultimă oră ale profesiei căreia i s-a consacrat (după un deceniu de apostolat la școala generală din Crăiești, județul Mureș), și Studii de Biblioteconomie. Greu de spus care i-ar fi fost evoluția de nu făcea această opțiune, dar Biblioteca Județeană "Octavian Goga" din Cluj ar fi simțit, cu certitudine, o mare absență de nu se angaja aici Doina Popa: inițial ca șefă la sala de lectură, apoi șefă Serviciu relații cu publicul, director de specialitate, în fine - director. După încă un deceniu de muncă - deja la bibliotecă, a fost aleasă președinte al Asociației Naționale a bibliotecarilor și bibliotecilor din România (Filiala Cluj), apoi președinte al Comisiei de statistică a Federației Asociațiilor de biblioteci din România, membru în Comisia Națională a bibliotecilor, în fine - vicepreședinte - la nivel național - al Asociației Naționale a bibliotecarilor și bibliotecilor. A coordonat, cu pricepere, cu inspirație și... cu apreciable efecte mai multe programe novatoare, de o importanță aparte nu numai pentru biblioteca de la Cluj: "Management și marketing de bibliotecă" (organizat în colaborare cu Deutsche Bibliotheksinstitut Bibliotekarische Auslandsstelle din Berlin), "Managementul bibliotecilor, arhivelor și centrelor de documentare" (cu universitatea Austin-Texas, SUA), "Performanțe românești în bibliotecile publice PROBIB 2000", proiectul LIBECON al Comisiei Europene DG XIII (pentru bibliotecile

publice din țară). Pentru a răspunde cât mai adecvat exigențelor în continuă creștere ale muncii de conducător al unei biblioteci de talia celei clujene, D. Popa a participat la peste 30 de cursuri de specializare și perfecționare, stagii de studii, ateliere, conferințe naționale și internaționale, în țară și în străinătate. Este cea care a implementat noi servicii de bibliotecă: Ludoteca, Centrul public de informare ș.a., unele preluate cu succes și de alte instituții similare, inclusiv la "Transilvania" din Chișinău - bibliotecă fondată cu concursul clujenilor și pînă în prezent rodnic patronată de BJ din Cluj. De altfel, Doina Popa a fost printre acei inimoși clujeni care au adus chiar primele loturi de carte pentru "Transilvania" basarabeană. De-a lungul anilor, s-a inclus dezinteresat și generos în consolidarea relației culturale Cluj - Chișinău, alături de colegi, alături de directorul BJ "O. Goga", inimosul, neuitatul Traian Brad.

Aici e locul să precizăm că, fidelă unei frumoase tradiții mai vechi, stabilite în capitala economică, culturală și științifică a Transilvaniei, Doina Popa are și ea o atitudine preferențială față de bibliotecile și bibliotecarii din Basarabia, are o pasiune chiar, accentuată de o căldură pe care o poate emana numai o femeie ca dumneaei - și atașată operei de culturalizare, și marcată de o simțire adîncă a valorilor naționale și universale, și, dăruită cu un suflet mereu deschis spre bine și frumos.

Pentru Doina Popa munca de bibliotecar se identifică, în multe privințe, cu activitatea de cercetare. Ca un argument al acestei asimilări, menționăm că a scris și publicat în reviste de specialitate - în România și peste hotarele ei - peste 20 de articole și studii, cărora li se alătură mai multe comunicări și expuneri la conferințe, seminare, colocvii, ținute la Cluj, în alte centre culturale românești și din lumea largă. Eforturile ei au fost gratificate cu două Premii ale A.N.B.P.R.: "Bibliotecarul anului 1998" și "Filiala cu cea mai bună activitate",

în același an. Alte însemne ale recunoașterii împlinirilor sale în domeniul spiritualității, inclusiv pe tărîmul muncii în bibliotecă, spre binele bibliotecilor și utilizatorilor ei, își așteaptă ocazia de a fi acordate...

De fapt, un prilej fericit pentru o gratificare a apărut nu prea de mult, la începutul anului curent. Doina Popa fiind născută în chiar prima zi a anului, revelionul 2003-2004 l-a făcut sub magia unei îmbinări de două cifre similare, următoare după cele adunate de Iisus Cristos în viața-i pămîntească. Tocmai la această rară ocazie am hotărît să-i facem în BiblioPolis, măcar acum, de Mărțișor, la rubrica Omagii, o creionare a biografiei de muncă și creație. O schiță de portret sumară și

sobră, după cum o dictează genul, stilul. Nu ne rămîne decît să-i găsim un final ceva mai liric: Aleasă doamnă Doina Popa, ne ești scumpă pentru felul de a fi și te prețuim înalt pentru tot ce faci în cultura românească, inclusiv în ceea ce privește cimentarea relației Cluj-Chișinău. Dorim să Vă știm mereu la standardele pe care le-ați atins prin talent și asiduitate, iar de e posibil așa ceva - să le și depășiți, căci pină acum ne-ați oferit continuu un model de autodepășire. Și fiindcă anul acesta decurge sub semnul frumoasei Dvs. aniversări, repetăm și noi vorba-cintecului: "Să Vă dea Domnul tot ce doriți...".

Colegii de breaslă, prietenii, admiratorii Dvs. de la Chișinău

NOTA ZECE PLUS

Trei Doamne și toate trei gratificate

Spunea Mihai Eminescu: "Ceea ce se simte și se respectă adînc, se pronunță arareori."

Aforismul acesta ar fi o consolare și pentru munca bibliotecarilor, în genere

Citiți o epistolă de la Preafericitul Teoctist, Patriarhul României, care certifică atenția sporită ce a atras-o monografia dnei Maria Vieru Ișaev consacrată compozitorului preot și patriot Al. Cristea.

În fine, o diplomă emisă de Guvernul R. Moldova. Cum arată - vedeți reproducerea din pagina următoare. A fost acordată dnei directorul Bibliotecii ucrainene "L. Ukrainka"

- o posibilă dovadă că ai noștri iubiți conducători au în colimator și activitatea bibliotecilor. Inclusiv a celor situate în imediata apropiere a Președenției, Casei Guvernului, Parlamentului.

Felicitîndu-i din suflet pe destinatarii acestor certificate de calitate a muncii, cercetării, creației, precizăm că sîntem dispuși să interesăm număr de număr asemenea documente.

- și în trecut, și azi -, destul de neglijată, ferită de mari elogii și solide recompense (morale, materiale...).

Și totuși... Prezentăm chiar acum, aici, cititorilor noștri, trei dovezi clare de înaltă prețuire a activității, căutărilor, asiduității și abilităților ce caracterizează pe unii dintre membrii "Echipei Hasdeu". Reproducem niște documente, diplome de grad diferit și de importanță diferită și care, la o adică, nici nu trebuie comentate.

Și totuși... Priviți Diploma de doctor în științe, acordată dnei director general al BM Lidia Kulikovski, un document ce implică sincere felicitări, multe elogii și urarea "La mai mult și la mai mare!"

Библиотека и "Просвита"

Л. ЗАИМОВА,

Директор библиотеки
им. Леси Украинки

Этно - культурному обществу "Просвита" им. Т. И. Шевченко в Молдове исполнилось 10 лет.

Местом создания его и проведения заседаний была библиотека им. Леси Украинки. Основной целью просветителей стала забота о том, чтобы украинцы Молдовы не забывали свой язык и культуру, историю и народные праздники.

Свою работу библиотека тесно координировала с "Просвитой". За 10 лет проведено много разнообразных мероприятий, которые не оставляли украинцев равнодушными.

Традиционно, ежегодно проводятся литературные праздники, посвященные Великому Кобзарю "Тарас Шевченко - Украины сын", вечера памяти М. Рылского, Г. Сковороды, А. Довженко, П. Вершигоры, Маруси

Чурай, украинские вечерницы шедирования, праздники святого Николая и др.

Поэтесса Валентина Зубченко представляла читателям сборники своих стихов "В долине грёз" и "Стихи о тебе". Хоровой коллектив "Селянка", в репертуаре которого украинские, молдавские, русские народные песни, являлся украшением каждого мероприятия и часто выступал в библиотеке.

Работники библиотеки активно участвовали в акциях "Просвиты", например, в сборе книг на украинском языке для сельских библиотек, и внесли свой вклад в добрые дела общества.

Подтверждением этого является награждение зав. Библиотекой Дипломом Правительства РМ. Это оценка деятельности библиотеки и её вклада в развитие украинской культуры в республике.

ARTA LECTURII

Детское чтение. Взгляд изнутри

(По материалам книги О. Л. Кабачек "Сказка в век компьютера":
Методическое пособие в помощь библиотекарям и педагогам, работающим с детьми младшего и среднего возраста. - М.: Либерия, 2001. - 200 с.)

Проблема читательского развития не из новых. Уже многие годы она в центре внимания тех, кто занимается детским чтением. В их числе и сотрудник Государственной детской библиотеки (Москва) О. Л. Кабачек. Её последняя работа - это взгляд на старую проблему с позиции сегодняшнего дня. Книга "Сказка в век компьютера" снабжена приложениями

Надежда ПИВНЮК

(Киев)

(указатель диагностических методик тесты, анкеты, таблицы). Список литературы по проблеме (90 названий) расширяет рамки книги. В основном, список включает работы последнего десятилетия.

И библиотекарь, и учитель литературы представляют картину чтения современных детей и подростков. Но видится она им почти всегда только в общих контурах, без деталей и нюансов. А ведь только они и определяют специфику работы с литературой в

детской аудитории. Книга О. Кабачек может компенсировать этот пробел. В результате специальных исследований автор получила богатый, конкретный материал по читательскому развитию младших и средних школьников. Например, она установила, что, несмотря на интервенцию новых носителей информации (компьютер, Интернет), книжная культура для учащихся все ещё сохраняет своё значение. Но в то же время ею было отмечено заметное снижение читательской активности детей, подростков по сравнению с предыдущими десятилетиями. Оно наблюдается даже в дошкольном возрасте - возрасте слушателей, а у читающих детей деловое чтение (при выполнении учебных заданий), превалирует над чтением "для души" (особенно у старшеклассников). Но и это не всё. В свободном ("для души") чтении учащихся интерес к развлекательным, облегченным жанрам литературы, явно первенствует над другими.

Можно при таком положении вещей изменить в лучшую сторону картину чтения детей, подростков? О. Кабачек отвечает на вопрос утвердительно и предлагает методику читательского (литературного) развития учащихся. Стержень её методики, предложенный ещё Л. С. Выготским - метод определения уровня читательской реакции на художественное, исходя из "форм художественного произведения". Выбор метода обусловлен тем, что художественный образ, как разъяснил другой авторитетный теоретик чтения (В. Ф. Асмус), воссоздается читателем "по ориентирам, данным в произведении". Иными словами, в структуре художественного текста заложена программа для организации его восприятия. Отсюда следует: читатель должен уметь ориентироваться в существенных элементах художественной формы, то есть владеть языком искусства, чтобы "декодировать" смысл произведения. В основу методики обучения читателей ориентировке в структуре и содержании произведений художественной

литературы может быть положена, по мнению О. Кабачек, структура народной волшебной сказки.

О. Кабачек исходя из того, что в каждой возрастной группе имеются свои жанровые предпочтения (этот факт установлен исследователями из разных стран), предлагает свою систему литературных жанров. Следование этой системе, по её убеждению, - есть серьёзная предпосылка для формирования способности ориентироваться в структуре и содержании художественного текста. Кроме этого, типология жанров, предложенная О. Кабачек, способствует становлению не только читательской культуры учащихся, но и личностному развитию. Что же конкретно представляет собой эта типология? Восемь основных и один предварительный тип художественных произведений (почти во всех случаях "тип" совпадает с жанром). Заметим, О. Кабачек не только обозначает каждый "тип" литературы и находит ему место в системе других, но и определяет его возможности - они заложены в самой структуре художественного произведения.

Первым в жизнь ребёнка входят произведения предварительного типа - детский фольклор (считалки, заклички, небылицы и др.), малые фольклорные жанры (загадки), народная сказка о животных. Слушая их, дети начинают, пусть пока неосознанно, постигать художественные формы презентации мира не только через речь, но и через живую деятельность (игра, бытовые действия).

Первый (исходный) тип - народная волшебная сказка. Она знакомит своего читателя (слушателя) не только с теми моральными нормами, по которым должен жить человек, но и с самой художественной структурой сказки, что имеет большое значение для читательского развития.

Второй тип - бытовые или новеллистические сказки. В них структура формы волшебной сказки несколько меняется: зло направлено антагонистом непосредственно против героя,

поэтому к нему переходят функции, которые в первом типе принадлежали группе персонажей. В бытовой сказке встречаются элементы психологизма - герой оказывается в ситуациях, требующих от него смекалки, хитрости.

Третий тип - рассказы о подвигах и приключениях героя ("боевики"). Обычно эти произведения читаются (слушаются) дошкольниками и младшими школьниками. В данном типе литературы формула Проппа перенесена на реальный, жизненный материал.

Четвёртый тип - повести - сказки, "двуадресные" рассказы, стихи, сказки, повести. Произведения этих жанров (особенно их любят младшие подростки) дают представление о позиции автора (в предыдущих типах литературы её нет в узком смысле слова). Юмор, лиризм, психологизм автора - всё это есть в произведениях данного типа.

Пятый тип - детектив (любимое чтение подростков). Через детектив читатели осваивают новые для себя элементы художественного произведения: несоблюдение хронологической последовательности событий, сюжет строится как бы "наоборот" - от конца к началу, от результата к первопричине. На материале детектива у школьников закрепляется понятие о композиции.

Шестой тип - приключенческие романы. Их главный читатель - подростки, для которых этот жанр развивающий. Необычная обстановка, сильные, благородные характеры. Захватывающие приключения, путешествия, тайны - чрезвычайно их привлекают. Роль приключенческой литературы в развитии читательской культуры подростков очень высока. Благодаря ей они закрепляют свои знания о характере героя и способах его проявления.

Седьмой тип - романтические произведения. Они представляют читателю усложнённого героя. Такой герой может торжествовать морально, но потерпеть материальное поражение,

а иногда он испытывает и психологический дискомфорт, вызванный переживаниями своего предыдущего неравильного поведения.

Восьмой тип - философские реалистические произведения. "В отличие от субъективности композиции, подчинённой центральному герою в романтических произведениях, и фактического слияния позиции автора с позицией героя, восьмому типу литературы присуща множественность точек зрения на события это создаёт эффект объективности и достоверности".

Итак каждый из типов литературы представляет определённые элементы формы художественных произведений и обеспечивает поступательное их освоение читателями. А понимание формы, как отмечалось выше, - есть первая и необходимая предпосылка полноценного восприятия художественного текста.

Проблема читательского развития детей, подростков многогранна. Интересны и свежие наблюдения О. Кабачек за литературным развитием мальчиков и девочек. О. Кабачек рассматривает этот, в общем - то уже давно известный специалистами, факт в контексте современной социальной и психологической ситуации.

В последние годы обострился интерес специалистов по чтению к библиотерапии ("терапии книгой"). Библиотерапия как область знания и практики интегрировала подходы и методы медицины, педагогики, психологии и библиотечного дела. Оформилась она в середине XIX века.

О. Кабачек посвятила этой проблеме половину своей книги. Она пробует определить основные механизмы библиотерапии и формы её осуществления в современной практике. В частности, предлагаются критерии, руководствуясь которыми, можно формировать круг художественных произведений для библиотерапии. Эти критерии синтезируют психологические потребности читателей с художественно - психологическими возможностями книги.

Так, весёлые книги источником особого эмоционального наслаждения детей. "Ужастики" помогают преодолеть страхи в реальном мире. Интерес и взрослых, и детей к триллеру тоже имеет под собой психологические причины. С его помощью компенсируется тот эмоциональный дефицит, который испытывают люди в жизни. Подростки 12 - 13 лет обожают "боевики". Хорошо это или плохо? Трудно ответить на вопрос однозначно - считает автор. С одной стороны, боевик открывает читателю возможность выплеснуть (опосредованно) накопившуюся агрессивную энергию, а с другой - нет гарантии, что инстинкт агрессии не будет перенесён в реальный мир. "Дамский роман" привлекает юных читательниц. Западные психологи, на чьё мнение опирается О. Кабачек, объясняют тягу к такому чтению желанием компенсировать неумение или невозможность "испытать любовь в реальной жизни".

Больше всего создано работ о терапевтической роли сказки (народной и авторской). О. Кабачек широко освещает суждения по этой проблеме как отечественных, так и зарубежных исследователей. Привлекательность сказки для детей одни из них объясняют тем, что в ходе её чтения

происходит акт трансформации: "некто маленький и слабый вначале к концу превращается в сильного, значительного и во многом самостоятельного". Другие говорят, что в сказке читатель проживает такие эмоциональные состояния, которых ему не хватает во внешней жизни. Кроме этого, сказка предлагает модель поведения, ценностные ориентиры, жизненные сценарии. Психологическое освоение ребёнком таких важнейших философских категорий, как жизнь - смерть, природа - культура тоже происходит не без помощи сказки.

О том что серьёзная литература - классическая проза и поэзия, философские произведения - способна помочь читателю в трудную минуту жизни, было известно давно. О. Кабачек приводит высказывания многих авторитетных людей на этот счёт, например, Марселя Пруста.

Ценность работы О. Кабачек и в том, что автор не ограничивается психологической характеристикой художественных произведений, она показывает ещё и возможности пути выхода нуждающихся из критических, дискомфортных состояний с помощью книги. То есть, предлагается методическое решение проблемы.

BIBLIOTECA FAIMOASE

Biblioteca Națională a Franței între spațiu și virtual

Monica BREAZU

(Paris)

Una dintre marile biblioteci ale lumii posibil "viitoarea bibliotecă a Statelor Unite ale Europei", după cum o numea V. Hugo - își deschide și virtual porțile pentru cititorii de azi și de mâine, de pe toate meridianele lumii.

Pe malul Senei, chiar în fața Parcului Bercy, pe o fostă colină, se înalță o construcție aparte, dominată de cele patru turnuri în formă de "L" pasate în cele patru colțuri ale unei vaste esplanade. "ca niște cărți deschise" - după cum a gândit arhitectul Dominique Perrault -, străjuind grădina interioară de mestece-

ni, brazi și stejari. Un culoar cu pereți de sticlă înconjoară grădina centrală pe doua etaje: Rez-de-Jardin, respectiv Haut-de-Jardin - în fond, nivelele accesibile cititorului. Este noul ansamblu al Bibliotecii Naționale a Franței, deschis publicului în 1998, care perpetuează, transmisă din generație în generație o istorie de peste cinci secole.

Prima bibliotecă regală care beneficiază de un inventar precis, realizat în 1373, este cea a regelui Carol V cel înțelept (1364-1380), instalată în palatul Luvru. Din păcate, celor 917 manuscrise

li se pierde urma, chiar dacă legendele spun că ele ar reprezenta nucleul viitoarei biblioteci naționale. Acest rol îi revine bibliotecii regelui Carol VIII (1483-1498), îmbogățită substanțial cu manuscrise grecești bizantine, aduse ca pradă de război din Italia. Inventarele, legăturile din piele ornate cu motive aurite, stampilele regale sau imperiale succesive indică datele de intrare ale pieselor în acest fond devenit intangibil.

Noi sedii, noi donații

Savanți, diplomați francezi sau străini încep să-i treacă pragul încă din timpul domniei regelui Ludovic XII (1498-1515). Deplasată de la Pădurea Fontaineleau, în timpul regelui Francisc I (1515-1547), biblioteca cunoaște o perioadă prosperă, în 1537 fiind enunțat pentru prima dată și principiul Depozitului legal conform căruia un exemplar din fiecare carte de o anumită importanță, tipărit pe teritoriul regatului, trebuie depus la biblioteca regală.

Au urmat timpurile sale de glorie. Ministrul regelui Ludovic XIV, Jean-Baptiste Colbert (1619-1683), o instalează la Paris, în strada Vivienne, angajându-i și un personal competent, ales exclusiv din mediul academic. Transferul colecției de medalii aparținând ducelui Gaston d'Orléans pune apoi bazele departamentului de monede și medalii, iar achiziționarea colecției de stampe a lui Michel de Marolles, în 1667, cu peste 123.000 de piese - departamentului de stampe. Ambasadorii și savanții primesc misiunea de a căuta în străinătate cărți, manuscrise și medalii. Dar patrimoniul acumulat avea nevoie de organizare, drept care, între anii 1675-1683, Nicolas Clement repartizează cărțile imprimate (35.000 de volume) în cinci clase: teologie, drept, istorie, științe și artă, beletristică, subdivizate, la rândul lor, în 23 de serii desemnate fiecare printr-o literă a alfabetului. Clasificare utilizată - surprinzător! - timp de 300 de ani, până în 1996.

O nouă etapă se profilează o dată cu mutarea bibliotecii, în 1721, în fostul palat al lui Mazarin, situat între străzile Ri-

chelleu și Vivienne, local ce cunoaște, de-a lungul timpului, numeroase transformări cerute de patrimoniul în continuă creștere. După transferarea fondului de imprimate în noul local, el rămâne în continuare un sediu al Bibliotecii Naționale, destinat însă numai colecțiilor speciale (manuscrise, stampe, hărți și planuri, partituri muzicale).

Între 1721-1789, biblioteca, organizată la nivelul a patru departamente - manuscrise, imprimate, stampe și medalii, încredințate fiecare unor administratori erudiți -, se deschide unui public mai larg, anumite zile ale săptămânii fiind rezervate chiar și simplilor curioși.

Revoluția franceză o transformă într-o adevărată Bibliotecă Națională. Alături de vechile colecții apar și cele confiscate de la cler și așezămintele religioase sau de la familiile princiere și nobiliare plecate pe calea emigrării, cum este cazul chinezărilor ministrului Bertin. Campaniile napole-

one aduc, la rândul lor, importante prăzi de război, restituite doar în parte în urma tratatelor de

pace din 1814-1815. Practic, volumul patrimoniului bibliotecii se dublează. Joseph Van Praet, administratorul de pînă în 1835, supervizează toate operațiile legate de selecționarea pieselor rezultate din confiscări, fiind la originea înființării unei Rezerve pentru cărți rare, în 1794.

În 1854 este numit arhitect al bibliotecii Henri Labrousse (1801-1875), cel care va moderniza și transforma total vechile localuri, Sala de lectură (300 de locuri), care-i poartă astăzi numele, reprezentă chiar o performanță arhitecturală, devenind celebră în toată lumea prin frumusețea cupolelor sale.

Sfîrșitul secolului XIX este marcat de două evenimente importante în istoria bibliotecii: donația V. Hugo și începerea redactării catalogului general al fondului

de cărți imprimate, în ordinea alfabetică a autorilor (un total de 202 volume, editate între 1893-1971). "Donez toate manuscrisele și tot ce este scris sau desenat de mina mea la Biblioteca Națională din Paris, care va deveni într-o bună zi Biblioteca Statelor Unite ale Europei", declara în 1881 cunoscutul autor al lui Ruy Blas, deschizând astfel seria unui nou tip de donații, extrem de prețioase: arhivele literare ale scriitorilor.

O construcție la porțile viitorului

Inițiativa ridicării unei noi biblioteci enciclopedice, care să reprezinte astfel "una dintre cele mai mari și mai moderne din lume", revine președintelui Franței, Francois Mitterrand (1916-1996), în 1988.

În acest scop, municipalitatea a oferit șapte hectare într-o fostă zonă industrială, în estul capitalei pariziene, pe malul Senei, între podurile Bercy și Tolbiac. Concursul internațional a fost câștigat de un tânăr arhitect, Dominique Perrault, cu un proiect de urbanism care promova ideea mult mai generoasă a unui "spațiu" și nu numai a unei simple "clădiri". În 1989 se hotărâște și transferul întregului patrimoniu de carte tipărită și a celui de înregistrări audiovizuale din strada Richelieu, iar aproape zece ani mai târziu, în 1998, noua bibliotecă "Francois Mitterrand" a fost pusă în întregime la dispoziția cititorilor.

Spațiul destinat publicului este situat, după cum arată și descrierea inițială, pe două niveluri. Culoarul cu pereți de sticlă, din jurul grădinii centrale, este deschis la interior spre sălile de lectură. Zona Haut-de-Jardin cuprinde două săli de expoziții, două amfiteatre și zece săli de lectură cu o capacitate de 1.645 locuri, în care consultarea a celor nu mai puțin de 270.000 titluri se face prin acces liber la raft. Zona Rez-de-Jardin este rezervată cercetătorilor, ea conținând 14 săli de lectură cu 1.900 locuri. Și aici se află cărți în acces liber - 300.000 volume -, dar se pot aduce, la cerere, și documente din depozitele ce conțin 11 milioane de titluri.

Sălile de lectură sunt organizate tematic, gestiunea lor fiind asigurată de departamentele corespunzătoare: Cerceta-

re bibliografică; Filosofie, Istorie, Științe sociale; Drept, Economie, Politică; Știință și tehnică; Literatură și artă; Rezerva de cărți rare și prețioase; Audiovizual.

Pe lângă faptul că în toate sălile este posibilă conectarea la internet, consultarea bazelor de date online, a CD-romurilor și a bibliotecii virtuale, parcursul cititorului spațiul de cercetare din Rez-de-Jardin integral informatizat. O adevărată bibliotecă a viitorului. Așa-numitele "posturi de acces la servicii", care sunt la îndemina publicului în holurile de la intrarea în săli, precum și în interiorul acestora, permit rezervarea locului, consultarea catalogului bibliotecii și chiar comanda unui document. Referința bibliografică, odată afișată pe ecran, îndeplinește rolul de buletin de cerere printr-o simplă validare. Iar cererea ajunge aproape instantaneu în depozitul corespunzător, documentul fiind prelevat și transportat apoi automatizat pe masa cititorului solicitant.

Mărturi românești pe malurile Senei

În cadrul ansamblului alfabetic de cote Clement, instaurat la sfîrșitul secolului XVII, litera "Z", urmată de numele posesorilor unor biblioteci sau colecții, donate sau achiziționate, conservă adevărate nestemate culturale, printre care și mărturi românești. Aici se regăsesc, de exemplu, colecțiile "Z-Picot" și "Z-Bengesco" aparținând celor, doi prieteni de odinioară - filoromânul Emile Auguste Picot (1844-1918) și românul George Bengesco (1848-1922). Dovada amicitiei lor este pecetluită în gramatica lui Ienăchită Văcărescu (Rimnic, 1787), dedicată "A mon ami Mr. Emile Picot, Souvenir de son tout devoue, G. Bengesco, Paris, mars 1888" (Prietenului meu, dl. E. Picot, amintire de la devotatul său G. Bengesco, Paris, martie 1888; Z Picot-459), iar dovada colaborării lor, istoria lui Alexandru cel Bun, domnul Moldovei - Alexandre le Bon, prince de la Moldavie, Viena, 1882, semnată de amîndoi.

După șase ani petrecuți la București și Timișoara, odată întors în Franța, E. Picot înființează, în 1875, prima catedră de limba română la Școala de limbi orientale din Paris, pe care o și conduce timp de 34 de ani, pînă în 1909. Traducător

al cronicii lui Grigore Ureche în limba franceză (Paris, 1878), pentru a menționa doar o singură importantă contribuție a sa la cunoașterea istoriei și culturii române, Picot ocupă, de asemenea, un loc important în istoria culturii natale prin studiile de limbă și literatură franceză din Evul Mediu și Renaștere. În 1910, el donează Bibliotecii Naționale a Franței o impresionantă colecție românească - 980 titluri, dintre care 57 de periodice. Scrieri primite din toate colțurile țării, atașate cu grijă de Picot în volumele care le însoțeau, ca și numeroase dedicații autografe demonstrează încă o dată respectul și atașamentul de care se bucura printre oamenii de cultură români.

În timp ce colecția "Z-Picot" reprezintă biblioteca românească a unui francez, colecția "Z-Bengesco" reprezintă opusul. Paralel cu activitatea sa diplomatică la Paris, Bruxelles sau Constantinopol, George Bengescu, pasionat cititor al lui Voltaire, se consacră editării operelor sale complete (9 volume, apărute între 1887-1892) și redactării unei bibliografii, inegalate nici astăzi - Voltaire: bibliographie de ses oeuvres (4 volume, 1882-1890). Colecția "Z-Bengesco", conservată astăzi la Rezerva de cărți rare și prețioase, cuprinde rodul acestei pasiuni: nu mai puțin de 1.005 piese, în mare parte adnotate de Bengescu, toate ediții ale operelor voltairiene.

Tot în același departament, colecțiile "Z-Delaunay" și "Z-Levis Mano" evocă colaborarea existentă în lumea artistică. Aici se pot descoperi și edițiile originale aparținând lui Ilarie Voronca (5 titluri) sau Tristan Tzara (6 titluri), cu dedicații autografe pentru soții Robert și Sonia Delaunay și pentru editorul-tipograf Guy Levis Mano. Ilustrațiile acestor volume poartă, la rîndul lor, semnătura unor mari artiști, printre care amintim portrete ale lui Voronca semnate de Delaunay și Marc Chagall, desene de Francis Picabia, Hans Arp sau Henri Matisse.

O mențiune specială merită volumele La premiere aventure celeste de Mr. Antipyrine (Prima aventură celestă a d-lui Antipyrin) (Zurich, 1916) de Tristan Tzara, cu gravuri de Marcel Iancu, și Planete și animale (Paris, 1929) a lui Voron-

ca, cu desene de Constantin Brîncuși.

www.bnf.fr

Prin intermediul sitului de web al bibliotecii pot fi consultate catalogul bibliotecii, ca și catalogul colectiv al bibliotecilor franceze sau repertoriul național francez de biblioteci și centre de documentare.

De curînd instalată, baza iconografică "Mandragore", cuprinzînd 80.000 imagini indexate și identificate, recenzează exhaustiv și reproduce nu numai ilustrațiile, ci și elementele decorative ale manuscrisele orientale și occidentale din colecțiile departamentului de manuscrise.

Atracția principală o constituie, fără îndoială, biblioteca "Gallica", expozițiile și dosarele tematice virtuale. Sub formă de "facsimil electronic", documentele beneficiază și de prezentări și explicații istorice sau științifice suplimentare. "Gallica classique", de exemplu, pune la dispoziție autori de referință ai literaturii franceze. Dosarul "Proust", realizat cu ocazia unei expoziții consacrate cunoșcutului scriitor, prezintă manuscrisul ultimului său volum, *Le temps retrouve* (Timpul regăsit), din celebrul ciclu În căutare; timpului pierdut, alături de ediția originală din 1927. Cele șase caiete manuscrise, umplute pînă la refuz de corecturi și adăugiri, relevă complexitatea genezei unei opere literare procesul de creație putînd fi analizat și comparat cu rezultatul final - textul imprimat.

Ultima noutate, o antologie a colecțiilor - *1.000 de comori din tezaurul Bibliotecii Naționale a Franței* - este online din 21 martie 2003. Manuscrise și cărți cu caracter enciclopedic acoperă o perioadă vastă din punct de vedere cronologic, începînd cu Antichitate; și ajungînd pînă în secolul XX, iar din punct de vedere geografic - întregul mapamond. De asemenea, documente sonore, video și multimedia evocă începuturile și evoluții domeniului audiovizualului.

Astfel că, în acest adevărat spațiu al viitorului, oricine, de oriunde și oricînd, are privilegiul de a vedea și explora virtual piese excepționale dintr-un tezaur universal real.

(Magazin istoric, nr. 6, 2003)

Istoria și cultura națională în miniatură ar merita o atenție mai mare...

(Dialog cu Constantin Ciobanu, președintele Asociației filateliștilor, maximafiliștilor și cartofilistilor din Republica Moldova (A.F.M.C.R.M.))

- Domnule Constantin Ciobanu, s-a întâmplat să văd pentru prima dată o expoziție filatelică în luna august curent, la Biblioteca "Alba Iulia". Am rămas surprins de exponatele prezentate, care prin bogăția de piese poștale au ilustrat - pe de o parte, pagini de aur din istoria culturii noastre, iar pe de altă parte ele constituie o adevărată pledoarie pentru frumusețile, pe care le avem. Și acum, la 24 octombrie, când ați lansat Expoziția Filatelică Națională "Istorie și Artă", m-am convins că filateliștii sunt oameni cu o pasiune, pe cât de frumoasă, pe atât de interesantă și chiar necesară, așa zice...

- Așa și este, deoarece un adevărat colecționar nu adună pur și simplu miniaturile poștale, dar le și studiază. Mai mult încă - pentru a cunoaște marca poștală, pune mâna pe o carte de istorie, de geografie, de istorie a literaturii, în care caută răspuns la întrebările ce i s-au iscat la momentul, când a luat piesa în mîini.

- Recursul la carte e o excepție sau o regulă pentru pasiunea, munca filateliștilor?

- Fără studiu nu se face filatelia adevărată. Un colecționar care se respectă nu adună orice, dar numai piesele care-i sunt dragi lui. Ați văzut, probabil, exponatul "Scriitori români". E al unei doamne, Maria Godorozea, printre altele, unica femeie-expozant. Și ceea ce a expus este doar o parte din colecția dumeaiei, pur și simplu insuficienta panourilor nu ne permite să prezentăm exponatele în toată amploarea lor. Este o persoană cu o profesie foarte departe de filologie - economista-contabil. Dar are cea mai bogată și mai completă colecție cu tematica respectivă din toată Moldova.

- De altfel, m-au impresionat și alte exponate filatelice: "Poetul nepereche al neamului românesc", "Pictură românească", "Istoria Basarabiei", "Biserica - patrimoniu cultural", dar și colecția de cărți poștale vechi, care prezintă Chișinăul de la începutul secolului XX. Parfum de epocă, ce mai! Presupun că aceste expo-

nate au fost prezentate și în alte părți?

- Desigur, expozițiile noastre nu-și țin colecțiile acasă. Acei care au acumulat materialul suficient pentru a face un exponat de valoare, în pofida greutăților, se străduiesc să-l aducă și în atenția spectatorilor. Iar cu exponatele competitive participăm la diferite expoziții în străinătate, deși acest lucru este cam dificil.

- De ce?

- Conform regulamentelor elaborate de Federația Internațională de Filatelie, participarea la expozițiile internaționale se face cu achitarea unor taxe, pe care le stabilesc organizatorii. De obicei, acestea sunt între 90-150 euro pentru un exponat. Iar dacă Asociația vrea să prezinte 4-5 exponate, care se încadrează în tematica expoziției respective și care, în ansamblu, prezintă filatelia basarabeană, se adună o sumă destul de impunătoare, la care trebuie adăugate cheltuielile pentru asigurarea exponatelor, formalitățile vamale și de deplasare la locul expoziției.

Cu toate acestea, membrii Asociației au la activul lor mai multe medalii, diplome, mențiuni obținute la diferite expoziții internaționale.

- Se pare, că în străinătate asemenea activități sunt susținute de către administrațiile poștale naționale...

- Într-adevăr, acolo unde în fruntea structurilor respective sunt persoane cu orizont larg, care înțeleg că filateliștii, prin activitatea lor colecționistică propagă, în primul rând, marca poștală autohtonă, iar în ultimă instanță - și cultura națională - întreprind totul pentru a o promova. La noi, însă, lucrurile stau altfel.

- Care ar fi explicația? Sărăcia?

- Nu e sărăcia de vină, ci indiferența și chiar incapacitatea unor persoane cu funcții mari de a înțelege că prin promovarea filateliei, a mărcii poștale autohtone, se propagă istoria și cultura țării, iar în cazul țării noastre - ar fi și o carte de vizită, deoarece, m-am convins la unele simpozioane și expoziții din străinătate, că multă lume habar nu are de existența Republicii Moldova.

Dar, se pare, că este și o rea-voință, deoarece o dată cu numirea de către partidul, aflat la guvernare, a unui nou director general la Întreprinderea de Stat "Poșta Moldovei", multe lucruri au fost date peste cap.

- Politică se implică și aici?

- Și încă cum! Planurile tematice de editare sunt revizuite și refăcute, în ele încep să predominie elementele de servilism în fața mai-marilor timpului.

- Ați amintit despre competitivitatea exponatelor. La ce anume vă referiți?

- În filatelie, mai mult, poate, decât în alte domenii, sunt niște norme extrem de riguroase, pe care, trebuie să le respecti, dacă dorești să fii apreciat. Or, membrii de juriu de obicei sunt persoane bine pregătite. În străinătate aceștia chiar susțin examene pentru a obține calificarea respectivă, care le dă dreptul de a aprecia o lucrare sau alta. Și-apoi, pînă ajungi ca un exponat filatelic să obțină o medalie la o expoziție internațională, nu numai că transpiri bine, dar trebuie să faci și niște investiții, uneori substanțiale.

- Investiții - pentru ce?

- Păi, se cer achiziționate piese mai vechi, mai rare, care dau exponatului o anumită valoare filatelică, pe lîngă cea informațională și estetică. Iar acestea, de obicei, sunt mai puține și, evident, mai scumpe. Iar uneori - extrem de scumpe.

- În *Catalogul Expoziției am găsit un studiu destul de interesant - "Poșta rusă în Principatele Dunărene în sec. XVIII-XIX", dar am aflat că Asociația editează și o revistă...*

- Revista "Meridian Filatelic" apare din 1996, în ultimul timp cite 4 numere pe an. În paginile acesteia îi familiarizăm pe colecționari cu noutățile filatelice, dar inserăm și studii de istorie poștală, axate pe valorile naționale, exprimate prin mijloace filatelice.

Doar Asociația a lansat în anul 2001 un Program Național pentru revitalizarea fila-

teliei Primii zece ani ai secolului XXI - deceniu al demnității naționale, care prevede mai multe acțiuni, orientate spre valorificarea potenței hobby-ului nostru în plan expozițional, istoric și cultural.

Bunăoară, de acum doi ani la rînd desfășurăm, în colaborare cu revista "NOI", concursul filatelic pentru adolescenți Utile Dulci.

De asemenea, am pus la cale editarea unor studii în domeniu.

- Ați putea nominaliza ceva concret?

- Desigur. Este depusă la editură monografia "Ștampile poștale speciale și ocazionale cu tematica Moldova din anii 1925-2003". Pe ultima sută de metri se află monografia "Chișinăul de odinioară în cartofilie". Sunt pregătite două din cele trei volume ale "Istoriei poștelor din Basarabia și Transnistria". Este pe cale de a fi definitivată și monografia "Istoria și cultura Moldovei, oglindite în filatelia universală", și alta - "Ștampile tarifare provizorii pe trimeri poștale din perioada de inflație 1991-1993".

- Cele relatate mă fac să înțeleg că aveți în Asociație un serios potențial intelectual...?

- Există un anumit potențial, avem oameni dornici de a face lucruri bune, dar, din păcate, nimeni nu ne susține în tentativele noastre de a valorifica valorile spirituale și istorice, pe care ni le pune la dispoziție filatelia. Patron - spiritual și nu numai, ar trebui să ne fie "Poșta Moldovei", așa cum procedează administrațiile poștale din Franța, Italia, Spania, Belgia, Israel, România, Rusia, Ucraina și în alte zeci de țări cu structurile filatelice naționale. În realitate, administrația poștei ne pune piedici în activitatea noastră. Mi se pare că ea nu se bucură de ceea ce facem. Așa că și expoziția din anul viitor, dedicată comemorării a 500 de ani de la trecerea în nemurire a domnitorului Moldovei Ștefan cel Mare o vom face singuri, fără participarea poștei. În orice caz, ea nu a reacționat la propunerile noastre de colaborare.

- Mă bucur, că în pofida problemelor, cu care vă confrunțați, mergeți înainte - editați revista, organizați expoziții, desfășurați concursuri filatelice pentru tineret, pregătiți monografii.

- Încercăm să ne menținem pe linia de plutire, în speranța că vor veni și timpuri mai bune.

Consemnare: Vlad PRISĂCARU

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

Considerente asupra edificării societății informaționale în Moldova

Lidia KULIKOVSKI,

conferențiar interimar,

dr. în șt. pedagogice

Discutarea conceptului Societatea Informațională pune incitante probleme...Titlul cărții Edificarea societății informaționale, de

variate modalități de analiză și interpretare, comparare, în majoritate, menite a scoate în relief însemnătatea cu totul excepțională a SI și triplul ei impact asupra societății - politic, managerial, științifico-intelectual.

S. Cojocaru și C. Gaidric, apărută la editura "Știința" și elaborată în cadrul Institutului de Matematică și Informatică al Academiei de Științe din Moldova, sună incitant pentru orice persoană interesată interesat de subiect, dar mai ales pentru un bibliotecar. De aceea țin să prezint această lucrare anume bibliotecarilor.

Cercetătorii abordează un segment, fără îndoială, esențial pentru viitorul RM. Angrenați sau mai exact copleșiți de urgența necesității rezolvării problematicilor foarte vaste ale SI care, pentru RM sunt pe cît de vaste pe atît de complexe, autorii au structurat foarte logic și coerent conținutul. Pornind de la sisteme de indicatori, operează cu date socio-economice, identifică actorii principali pe piața telecomunicațiilor și enumeră organismele publice principale implicate în stimularea edificării SI care, credem că nu este o listă închisă dar se va completa și cu alte instituții, nu mai puțin importante. Autorii enumeră și ilustrează cu date statistice indicatorii de bază referitori la telecomunicații în R. Moldova, indicatorii informatizării care, scot în evidență o tristețe metafizică vizavi de alocările financiare și cheltuielile pentru informatizare, dotări cu tehnică de calcul.

Autorii afirmă că este un studiu dedicat problemelor edificării Societății informaționale (SI) în Republica Moldova. Redactorul lucrării, dr. st. f.-m. Constantin Ciubotaru, ține să facă această precizare, iar autorii, într-un scurt Cuvînt înainte își expun concepția - "formată din examinarea unor documente adoptate de comunitatea europeană și cea mondială, din literatura de specialitate, din discuțiile în cadrul seminarului "Problemele edificării societății informaționale în Moldova", conferințelor BITA, din lucrul asupra proiectului "Politici pentru edificarea societății informaționale", executat la comanda Fundației pentru dezvoltare digitală din Moldova".

Parcurgînd cu un ochi critic de bibliotecar acest studiu, menționez cu satisfacție că autorii trec de la indicatori și echipament la investiții în oameni și aptitudini, degajînd gîsirea noțiunii de Societate Informațională ca Societatea a Cunoștințelor (SC) și identificînd cele trei componente ale SI/SC: cei ce au misiunea de a transmite cunoștințele; cei ce asimilează cunoștințele, mediul și metodele de transmitere a cunoștințelor. Aici se regăsește și rolul bibliotecii în SI/SC. Menționez, totodată mulțumindu-le autorilor că pentru prima dată sunt amintite și bibliotecile, deși nu am certitudinea că se recunoaște biblioteca drept actor care poate contribui la edificarea SI prin serviciile informaționale oferite comunității. Biblioteca este un mediu educațional pentru autodidacti, iar dacă recunoaștem că unul din obiectivele SI/SC este "asigurarea po-

Cartea fructifică editorial preocupările cercetătorilor asupra subiectului, își expun viziunea cu privire ațintită spre modele europene. Autorii ei realizează o comparație între național și european, scoțînd la suprafață o realitate tristă, pe care o denumesc "situație deosebită" - accesul restrîns al populației la calculatoare, Internet, prăpastia dintre mediul urban și cel rural, legislații inoperante și obiective evazive, investiții în echipament și nu în instrumente inteligente, fenomenul avînd drept consecință "exodul creierelor".

Elaborată sub tutela Institutului de Matematică și Informatică al AȘM, lucrarea are calitățile unui elaborat științific. Ca să-i susțină această calitate autorii au utilizat

sibilităților sporite pentru fiecare cetățean de asimilare a cunoștințelor și facilitarea acestui proces continuu pe parcursul întregii vieți", atunci, recunoaștem că aceasta se poate realiza doar cu ajutorul bibliotecilor publice.

Autorii, făcând trimitere la recomandările Consiliului Europei referitoare la SI Globală, fac referiri la un aspect extrem de important - dimensiunea culturală a SI pentru a cărei realizare trebuie să se mărească lista de actori contribuabili la edificarea SI - bibliotecii, muzee, galerii, studiouri muzicale etc.

S. Cojocaru și C. Gaindric au trecut în revistă legislația în vigoare în domeniul telecomunicațiilor și informaticii, legislația în curs de elaborare.

Studiul situației curente le-a permis autorilor să elaboreze recomandări pentru politici de perspectivă, să identifice mai multe priorități, printre care: vocația și orientarea tineretului către tehnologii, mijloace de comunicare și prelucrare a datelor în scădere, absența dependenței de sisteme informatice uzate moral, context internațional favorabil și calitatea bună a învățământului; să sistematizeze punctele slabe care sunt mult mai numeroase decît prioritățile. Iată doar unele din aceste puncte nevralgice: cadrul legal neadecvat,

birocrația, inerția administrației publice centrale, acces redus la tehnologii etc.

Dotată cu exemple de practici de calitate în domeniu, anexe cu spicuri din documente europene, bibliografie, lucrarea a fost elaborată pentru societate, pentru specialiști, pentru actorii sociali, politici care trebuie să participe la procesele de edificare a SI. Fiecare din autori merită menționi distincte pentru contribuția adusă la clarificarea problematicii polivalente a SI în RM, la edificarea cititorului asupra perspectivelor multiple ale SI pentru RM. De fapt autorii au deschis un dialog incitant care, cred, va rămîne viu în continuare.

Cartea nu-și propune și nu poate să epuizeze aceste probleme. Diversitatea problemelor legate de edificarea SI cere mai multe studii, mai exact - studii pe direcții: învățămînt, cultură, economie, știință etc.

Cartea recenzată de noi este desăvîrșită ca logică, un stil elegant, are coerența și distincția cuvenite.

Cititorul acestei lucrări este un norocos, pentru că are la dispoziție o narațiune consistentă și elevată, alături de faptul că în centrul întregului meritoriu efort, parcă un loc de nucleu ocupă o preocupare de suflet a autorilor.

Aproape totul despre bibliotecă și valențele ei

"Propunem cititorilor o culegere de texte aparținînd tuturor genurilor literare cunoscute și recunoscute, avînd ca punct de pornire (sau de sosire) vocabula aureolată cîndva de magie și ajunsă astăzi, vai, la limita dintre sacru și profan, îngăduind moduri de expresie ce merg de la liric pînă la dramatic - ultima ipostază avînd sensul alterat de pragmatismul pe care bibliotecă trebuie să-1 accepte în calitatea ei care o desemnează drept generatoare a unei științe proprii. Această vocabulă este - pentru că nici nu se putea să nu fie - bibliotecă".

Confesiunea de mai sus e făcută de un poet - George Corbu, și un documentarist, Constatin Mătușoiu. Tocmai lor le revine meritul greu de prețuit de a fi adunat între copertile unei cărți, în

peste 400 de pagini, tot ce s-a scris mai sincer, mai frumos și mai consistent despre carte, bibliotecă, bibliotecari, cititori, pasiunea și arta lecturii...

Rar scriitor, învățat, artist, frunțas al vieții publice să nu-și fi exprimat admirația și afecțiunea față de aceste noțiuni. De aici și dificultatea alcătuirii unei atare cărți cum e: G. Corbu, C. Mătușoiu. - Pagini despre bibliotecă: Antologie literară. - București: Ed. Bibliotecii Pedagogice Naționale "I. C. Petrescu", 2002. - 417 p. Dar tot de aici și valoarea deosebită a acestui volum, care ar trebui să stea mereu la îndemîna unui bibliotecar, ca argument al importanței netrecătoare a activității pe care o desfășoară.

CRONICAR

Biblioteca Municipală "Bogdan Petriceicu Hasdeu"

Cavaleri și paharnici...

Ghenadie Postolache e unul dintre (relativ) tinerii scriitori basarabeni de talent, neglijați orchestrat la Chișinău de niște sfere ce pretind a promova tocmai literatura de calitate a generației care bate la ușa maturității. Cel mai bizar e că, fiind trecut cu vederea aici G. Postolache e tot mai bine văzut la Vest de Prut, iar de la un timp și în Răsăritul slav. (O editură de la Moscova a anunțat deja tipărirea unui roman de al conaționalului nostru - evident, în traducere rusă. Sigur că rusa nu ți-e engleza sau franceza, dar șansele de a ajunge în lume prin intermediul acestui idiom sunt oricum mai mari decât cele oferite și de cel mai sofisticat limbaj risipit prin jurnale româno-globaliste).

Debutând destul de spectaculos cu versuri (volumele Nike - 1989, Isaia - 1992, Rafail - 1995), G. Postolache se impune apoi cu netăgăduit succes și în proza noastră: cartea de nuvele *Sezonul cerșetorilor* (1998) ia Premiul Uniunii Scriitorilor, iar romanul *Rondul* (2000) - Premiul Salonului internațional de carte de la Chișinău. Ambele volume au beneficiat de zgomotoase lansări și elogioase recenzii la București.

Cu totul recent, în seria Proză a prestigioasei edituri Dacia din Cluj-Napoca a văzut lumina tiparului ultimul roman a lui Ghenadie Postolache, *Cavaleri și paharnici*, cu o prefață de Al. Cistelecan - un nume ce nu are nevoie de publicitate. Reținem doar trei fraze din acest avant-propos: "Roman solid ca un edificiu ai cărui pereți sunt ridicați din blocuri masive de neliniști și angoase, premoniții și agonii, febre și halucinații. Roman, în fine de artă evocativă și de artă "iute", alertă în sondaje ca și în acțiune. Roman de rafinament, dar nu mai puțin violent".

Dacă însă cineva se întreabă de nu poate fi și subiectiv Al. Cistelecan, îi sugerăm să citească altă prezentare a aceluiași roman, pe care o preluăm din Ziua, influent cotidian de la București, și pentru a-l reduce pe autor nițel acasă.

Lăsăm fără răspuns altă întrebare, pentru că e retorică. Ce e mai cu cale: să fie elogiat în neștire, pe criterii suspecte, la Chișinău, sau, totuși, tipărit la Cluj, unde se știe, alte sunt criteriile pentru a nimeri în grațiile editorilor?

V.I.P

O reverie transcendențială

În conferirea literaturii române, Moldova de peste Prut e percepută îndeobște ca țară de poeți. Prozatorii din acest spațiu (românesc), de unde au plecat un Paul Goma sau un Ion Druță, sunt cvasiabsenți prin necunoaștere.

Semnalele de integrare în dinamica prozei contemporane sunt anemice și parvin, în genere, dinspre tinerii scriitori multivalenți. Este cazul lui Ghenadie Postolache, autorul unui roman de factură aparte, inclassificabil tipologic. Basarabeanul din ramura nouăzecistă a debutat, firesc, cu versuri, publicând câteva culegeri de inspirație biblicomitologică (*Nike, Isaia, Rafail*), evoluind în compania lui Emilian Galaicu-Păun, Dumitru Crudu, Nicolae Leahu s.a. După care își valorifică filonul epic, redebutând în 1998 cu un volum de proză scurtă *Sezonul cerșetorilor*, distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova.

Cu titlu indicativ în ce privește epoca reinviată fictional, *Cavaleri și paharnici*

este un pseudo-roman istoric, întrucât materia istoriei europene constituie fondul unei reverii transcendențiale. Acțiunea romanescă e fixată în timpul cruciadelor medievale pentru eliberarea Locurilor Sfinte, cu amestecul lor operațional de creștinare catolică și de interese laice. Barbaria vremurilor este surprinsă de prozator prin reconstituirea traseului inițiat al unui misionar grec, Marco, "un mesager al grației", care, după ce ucenicise în Pustia Egiptului, e prins în vârtejul confruntărilor cu pretext religios dintr-o Europă dominată de ordinea calavaleresti ale cruciaților. Geografia epică este ast-

fel extinsă de la Nil pînă la Cordoba, apoi Köln și Durostor, în funcție de tribulațiile eroului în drumul periculos spre casa/patrie.

Marco Vanghelis se trage din neamul grecilor deportați la Dunăre, în Durostor, acolo unde exilatul - asemeni lui Ovidiu la Tomis, din romanul lui Vintilă Horia, *Dumnezeu s-a născut în exil* - își (re)găsește "o altă patrie".

Romancierul își poartă eroul pe căi întortocheate, presărate cu obstacole, pentru a-l face martorul înfruntărilor violente cu protagoniști de felurite credințe - de la musulmani la bogomili -, proiectate pe canavaua întunecată a evului mediu marcat stigmatic de jafuri, crime și vînători de vrăjitoare. Călătoria odiseică a misionarului către casă este, prin voia prozatorului, diferită de a eroului din Ithaca, întrucît sensul inițiativ e camuflat de sugestia rătăcirii drumului spre Mormîntul Sfînt din Ierusalim. Eroul lui G. Postolache parcurge, semnificativ, o parte din drumul de întoarcere împreună cu un convoi din Cruciada copiilor. În simbolistica, supraîncărcată, a romanului, drumul cunoașterii se suprapune peste calea maturizării copiilor, a inocenței jertfelnice întru credință. Conform logicii narrative, în casa părintească din Durostor - unde Marco ajunge, în cele din urmă, însoțit de o femeie cu însușiri magice, Hairrid -, se refugiază adolescenții pribegi Claus și Felipe. Se alătură acestora, în postura copiilor adoptivi mai degrabă în plan spiritual, localnicul Cosmin Dobrotita, un descendent de vîta voievodală de pe meleagul românesc.

Cavaleri și paharnici are, în secvențele sale principale, și turnură de poveste a imposibilei iubiri, în genul "romanului-basm" al lui Miahil Sadoveanu, Creanga de aur. Cuplul Marco-Hairrid pare corespondentul perechii sadoveniene Kesarion Breb (și el inițindu-se în Egipt) și Maria, dar personajul lui Ghenadie Postolache nu ajunge la negarea iubirii prin prisma misiunii sale sacre. Contopirea spirituală, dragostea imaterială e copleșită aici de legiferarea ca atare a iubirii terestre. Într-un final de roman senzațional - în care Marco demonizat rătăcește pentru scurt timp, calea alesului, ajungînd un pirat sălbatic -, se anunță nunta dintre ascet și "vrăjitoare", anticipată prin despărțirea irevocabilă a celor trei fii adoptivi de părinții lor spirituali.

În fapt, Ghenadie Postolache proiectează destinul emblematic al protagonistului pe fundalul tragic al disputei dintre forțe malefice și benefice dirijate de intoleranța religioasă. El realizează astfel un discurs epic - adesea, de expresivitate liturgică - pe tema cunoașterii profunde, sub pavaza credinței. "Ființa cealaltă poate fi revelată prin neîncetata veghere, prin pătrunderea faptului că poate fi descoperită doar în tine, e darul fundamental al credinței" - ar fi enunțul axiomatic al cunoașterii de sine. În relație cu evoluția ezitantă a iubirii dintre Marco și Hairrid e valorificat cu un motiv ordonator care susține viziunea eschatologică a prozatorului: motivul căderii sau al păcatului originar. Inițial, din perspectiva lui Marco, tinăra germană Hairrid, "frumoasă peste măsură" reprezintă întru chiparea răului, confundîndu-se cu himera de pe portalul catedralei din Otten - "seducătoare, păcătoasă". Dar modificarea perspectivei asupra femeii ce se inițiasă altădată în tehnici magice "de imblinzire și distrugere" are vagi resorturi în evoluția poveștii despre putere și sfințenie.

De altfel, *Cavaleri și paharnici* tocmai prin excesul de simboluri și motive încifrate - toate cu suport biblic -, uneori aleatoriu aglutinate în discurs. Stratificările alternative și hățșurile narațiunii devin veritabile capcane pentru cititorul neatenț, care nu ar agreea convenția lecturii dificile. Narațiunea lineară este fisurată la tot pasul de episoade concentrate în jurul ducelui Odd, conducătorul unui Ordin de chihlimbar (diferit de al Timplierilor). Însăși misiunea protagonistului apare confuză sau, în orice caz, imprecisă, deși se avansează, într-un punct al evenimentelor, ideea că ținta pelerinajului sau ar fi recuperarea Potirului cu sîngele sacru. În ultima instanță, edificiul construit de Ghenadie Postolache poate fi considerat "roman metafizic", cum îl definește prefățătorul, Al. Cistelean, în lipsă de alți termeni adecvați. Textura arborescentă reliefează un melanj epic de istorie și ficțiune, asimilînd ca atare spiritul evanghelic impregnat de pathos. Lirismul care iriga fraza de coloratură psalmică - pe alocuri împănată cu expresii basarabene de genul "pe neprins de veste" - contribuie decisiv la reconstituirea atmosferei obscure a evului de mijloc, luminată însă de fasciculul credinței.

*Ghenadie Postolache. *Cavaleri și paharnici*. - Cluj - Napoca: Editura Dacia, 2003. - 240p.

STAȚI ȘI REFLECTAȚI

Ce spun alții, mai deștepți ca noi...

Ginduri despre carte

De câte ori deschizi o carte, înveți ceva din ea.

(Proverb chinez)

O bibliotecă este un loc de sănătate pentru spirit.

(Dicton elin)

O carte bună e un prieten bun: o lași, nu se supără; o crezi, nu te înșală.

(Proverb turc)

Cele rele să le scrii pe apa care curge, iar facerea de bine în piatră s-o faci.

(Proverb român)

O casă fără cărți îmi pare un corp din care a plecat sufletul.

(Marcus Tullius Cicero)

Cititul îl face pe om deplin, vorbitul îl face prompt, scrisul îl face exact.

(Francis Bacon)

Lectura e pentru suflet ceea ce exercitiul e pentru trup.

(Joseph Addison)

O carte are nevoie de timpul ei, ca și un copil.

(Thomas Carlyle)

Dragostea de carte e un element constitutiv al fericirii.

(Thomas Macaulay)

Sint cărți (...) care ocupă în viața noastră același loc cu părinții, cu cei dragi și cu marile experiențe.

(Ralph Waldow Emerson)

Talentul singur nu face un scriitor; trebuie să fie un om îndărătul cărții.

(Ralph Waldow Emerson)

Se poate spune despre cărți că ele sint dotate cu o natură nemuritoare: ele durează mai mult decit orice produs uman.

(Samuel Smiles)

O carte bună înlocuiește o prietenie; o prietenie nu poate înlocui o carte bună.

(Vasile Conta)

Destinul multor oameni a depins de faptul dacă a fost ori nu a fost o bibliotecă în casa lor paternă.

(Edmondo de Amicis)

Bibliotecă e numai acolo unde se dă viață cărții.

(Filipe Turati)

Citeste! Numai citind mereu creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și de imagini.

(Mihai Eminescu)

Cărțile sînt pentru oameni ceea ce sînt aripile pentru păsări.

(Artur Bonus)

A scrie o carte înseamnă a face actul social al frumuseții și al înțelepciunii.

(Nicolae Iorga)

Cititorul să zică la mîntuirea cărții tale: nu am citit o carte, am cunoscut un om.

(Nicolae Iorga)

Este semnul slăbiciunii noastre de a nu ști să ne alegem lecturile, precum de a nu ști să ne alegem prietenii.

(Louis Lavelle)

Biblioteca este complementul indispensabil al școlii și al Universității. Aș spune cu plăcere că învățămîntul nu este decit o cheie care deschide porțile bibliotecilor.

(Andre Maurois)

Trînd în strîmbătate și hulă, omul a izbutit să se răscumpere și să se depășească născocind graiul scris și, în sfîrșit, cartea... Uite, mii de inimi și minți trăiesc lingă tine, în rafturile tale. Pînă la cărți rămînea mărturie cimitirul. L-a învins biblioteca. Ai scăpat de mormînt...

(Tudor Arghezi)

Calendarul aniversărilor culturale 2004

Mai 2004

85 de ani de la nașterea lui **GLEB CEAICOVSCHI (MEREȘANU)**, muzicolog, folclorist, pedagog și regizor (1 mai 1919-1999).

75 de ani de la nașterea istoricului român originar din Basarabia **LEONID BOICU** (1 mai 1929-1987).

125 de ani de la nașterea lui **AUGUST BAILLAYRE**, pictor, scenograf și grafician basarabean de origine franceză (1 mai 1879-16 dec. 1961).

100 de ani de la stingerea din viață a lui **ANTONIN DVORAK**, compozitor, dirijor și pedagog ceh, unul dintre întemeietorii școlii muzicale clasice cehe (8 sept. 1841-1 mai 1904).

485 de ani de la stingerea din viață a lui **LEONARDO DA VINCI**, pictor, sculptor, arhitect și inginer italian (15 apr. 1452-2 mai 1519).

80 de ani de la nașterea prozatorului rus **VIKTOR ASTAFIEV** (2 mai 1924).

140 de ani de la înființarea **ȘCOLII EPARHIALE DIN CHIȘINĂU** (3 mai 1864).

100 de ani de la nașterea lui **REMUS BAZILIU RĂDULEȚ**, întemeietorul electrologiei informației, inginer, profesor universitar român (3 mai 1904 -1987).

545 de ani de la nașterea lui **NICCOLO MACHIAVELLI**, scriitor, istoric și om de stat italian (3 mai 1469 - 22 iun. 1527).

75 de ani de la nașterea actriței americane de teatru și film, de origine belgiană **AUDREY HEPBURN** (4 mai 1929).

70 de ani de la nașterea actriței ruse de teatru și film **TATIANA SAMOILOVA** (4 mai 1934).

150 de ani de la nașterea clericului și scriitorului **CONSTANTIN MORARIU** (5 mai 1854 - 16 mart. 1927).

125 de ani de la stingerea din viață a

scriitorului belgian de expresie franceză **CHARLES THEODORE HENRI DE COSTER** (20 aug. 1827 - 7 mai 1879).

110 ani de la nașterea lui **NICOLAE SECARĂ**, profesor în domeniul viei și vinificației, membru în Sfatul Țării (9 mai 1894 - 24 febr. 1942).

75 de ani de la nașterea lui **ALEXANDRU ZAVTUR**, membru corespondent al A. Ș. M., doctor habilitat în domeniul filozofiei, profesor universitar (9 mai 1929).

75 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE PALADI**, specialist în domeniul obstetricii și ginecologiei, membru titular al A. Ș. M. (9 mai 1929).

80 de ani de la nașterea lui **BULAT OKUDJAVA**, poet, traducător și prozator rus (9 mai 1924 - 12 iun. 1997).

200 de ani de la nașterea scriitorului **ALECU LEONARD** (10 mai 1804 - 26 iun. 1886).

140 de ani de la nașterea scriitoarei engleze **ETHEL VOYNICH** (11 mai 1864 - 28 iul. 1960).

100 de ani de la nașterea lui **SALVADOR DALI**, pictor, grafician și eseist spaniol (11 mai 1904 - 23 ian. 1989).

190 de ani de la înființarea **TIPOGRAFIEI EPARHIALE DIN CHIȘINĂU** (13 mai 1814).

250 de ani de la nașterea lui **SAMUIL MICU KLEIN**, istoric, filozof și filolog iluminist român (1754 - 1943).-13 mai 1806).

70 de ani de la nașterea lui **ANATOL CIOBANU**, lingvist, profesor universitar, membru corespondent al A. Ș. M. (14 mai 1934).

145 de ani de la nașterea lui **PIERRE CURIE**, fizician, chimist și profesor universitar francez, membru al Academiei de Științe din Paris (15 mai 1859 - 19 apr. 1906).

60 de ani de la nașterea actriței **MARIA DONI** (16 mai 1944).

140 de ani de la nașterea scriitoarei și folcloristei române **ELENA SEVASTOS** (16 mai 1864 - 18 mart. 1929).

80 de ani de la apariția la Chișinău a revistei literare, științifice și sociale, "**GÂNDUL NEAMULUI**" (17 mai 1924-apr. 1928).

60 de ani de la nașterea poetului satiric și umorist **EFIM TARLAPAN** (17 mai 1944).

100 de ani de la nașterea actorului francez de teatru și film **JEAN GABIN** (17 mai 1904 - 15 noiemb. 1976).

80 de ani de la nașterea lui **CONSTANTIN POPOVICI**, critic și istoric literar, prozator, academician (21 mai 1924).

210 ani de la nașterea poetului român **BARBU PARIS MUMULEANU** (1794 - 21 mai 1836).

160 de ani de la nașterea pictorului francez **HENRI JULIEN FELIX ROUSSEAU** (21 mai 1844 - 2 sept. 1910).

50 de ani de la nașterea lui **ANATOL PETRENCU**, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, președintele Asociației Istoricilor din Moldova (22 mai 1954).

80 de ani de la nașterea lui **BORIS VASILIEV**, prozator, publicist, dramaturg scenarist, rus (21 mai 1924).

80 de ani de la stingerea din viață a lui **EDUARD CAUDELLA**, compozitor, violonist, profesor și dirijor român (22 mai 1841 - 15 apr. 1924).

125 de ani de la nașterea sculptorului și graficianului **MOISEI COGAN** (24 mai 1924).

100 de ani de la nașterea violoncelistului și profesorului **GHEORGHE COCEA** (24 mai 1904).

75 de ani de la nașterea istoricului **ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU**, membru titular al Academiei Române (24 mai 1929).

90 de ani de la nașterea actriței germane de teatru și film **LILLI PALMER** (24 mai 1914).

450 de ani de la rezidirea **MĂNĂȘTIRII BISTRIȚA** (jud. Neamț), vechea ctitorie

a lui Alexandru cel Bun (26 mai 1554).

130 de ani de la nașterea compozitorului român **TRIFAN LUGOJAN** (27 mai 1874 - 11 ian. 1948).

225 de ani de la nașterea lui **THOMAS MOOR**, poet, cîntăreț și compozitor englez (28 mai 1779 - 25 febr. 1852).

140 de ani de la stingerea din viață a lui **SIMION BĂRNUȚIU**, filolog, jurist, teolog, istoric, filozof și pedagog român (2 aug. 1809 - 28 mai 1864).

80 de ani de la nașterea lui **CHARLES AZNAVOUR (VARENAGH AZNAVURIAN)**, cîntăreț, compozitor și actor francez de teatru și film (28 mai 1924).

110 ani de la stingerea din viață a primului bibliograf profesionist rus **VLADIMIR MEJOV** (29 mai 1830 - 29 mai 1894).

50 de ani de la nașterea pictoritei scenografe **NATALIA PLĂMĂDEALĂ** (30 mai 1954).

150 de ani de la nașterea matematicianului și astronomului român **CONSTANTIN GOGU** (30 mai 1854 - 30 ian. 1897).

60 de ani de la nașterea tambalagiului și profesorului **VLADIMIR SÎRBU** (31 mai 1944).

50 de ani de la nașterea lui **NICU ALIFANTIS**, solist vocal, instrumentist (chitară) (31 mai 1954).

125 de ani de la nașterea istoricului **VIRGIL N. DRĂGHICEANU**, membru corespondent al Academiei Române (mai 1879 - dec. 1964).

Iunie 2004

80 de ani de la apariția la Chișinău a publicației "**ACTUALITATEA BASARABIEI**" (1 iun. 1924).

175 de ani de la apariția la Iași a gazetei "**ALBINA ROMÂNEASCĂ**" (1 iun. 1829 - 29 dec. 1849).

200 de ani de la nașterea compozitorului rus **MIHAIL GLINKA** (1 iun. 1804 - 15 febr. 1857).

100 de ani de la nașterea lui **ATHANASE JOJA**, filozof și logician, membru ti-

- 100 de ani de la nașterea pictorului și graficianului **AUREL DAVID** (18 iun. 1934 - 30 iun. 1984).
- 70 de ani de la nașterea operatorului și regizorului de film **VADIM DERBENIOV** (18 iun. 1934).
- 80 de ani de la nașterea scriitorului bielorus **VASIL BIKOV (BIKAU)** (19 iun. 1924 - 22 iun. 2003)
- 75 de ani de la nașterea actorului român de teatru și film **PETRE GHEORGHIU** (20 iun. 1929).
- 70 de ani de la nașterea scriitorului **MIHAIL GHEORGHE CIBOTARU** (21 iun. 1934).
- 130 de ani de la nașterea lui **CONSTANTIN C. ORGHIDAN**, inginer și colecționar român, membru de onoare al Academiei Române (22 iun. 1874 - 29 aug. 1944).
- 170 de ani de la nașterea scriitorului român **ALEXANDRU ODOBESCU** (23 iun. 1834-10 noiembrie. 1895).
- 70 de ani de la nașterea lui **ION DEDIU**, specialist în domeniul biologiei generale și mediului ambiant, membru corespondent al A.Ș.M. (24 iun. 1934).
- 130 de ani de la nașterea lui **NICOLAE DOCAN**, istoric și numismat român, membru corespondent al Academiei Române (24 iun. 1874 - 4 apr. 1933).
- 70 de ani de la stingerea din viață a **DARIEI HARJEVSKI**, bibliotecară și om de cultură (1862 - 26 iun.1934).
- 100 de ani de la nașterea actorului german de teatru și film **PETER LORRE** (26 iun. 1904 - 23 mart. 1964).
- 75 de ani de la nașterea lui **ALEXEI SIMAȘCHEVICI**, academician, specialist în fizică, doctor habilitat, profesor universitar (27 iun. 1929).
- 100 de ani de la nașterea dirijorului de orchestră **GHEORGHE ȚĂRȚĂU** (29 iun. 1904 - 24 mart. 1958).
- 120 de ani de la nașterea lui **GEORGES DUHAMEL**, romancier, eseist și dramaturg francez (30 iun. 1884 - 13 apr. 1966).
- 100 de ani de la nașterea scriitorului și publicistului **GHEORGHE MALARCIUC** (6 iun. 1934 - 30 noiembrie. 1992).
- 110 ani de la nașterea lui **SABIN DRĂGOI**, compozitor, folclorist, dirijor și profesor român (6 iun. 1894 - 31 dec. 1968).
- 80 de ani de la nașterea scenaristei și traducătoarei române **ANDA BOLDUR** (8 iun. 1924).
- 55 de ani de la stingerea din viață a cîntăreței de operă **MARIA CEBOTARI** (10 febr. 1910 - 9 iun. 1949).
- 140 de ani la nașterea compozitorului și dirijorului german **RICHARD STRAUSS** (11 iun. 1864-8 sept. 1949).
- 115 ani de la nașterea poetei și traducătoarei ruse **ANNA AHMATOVA** (11 iun. 1889-5 mart. 1966).
- 75 de ani de la nașterea scenografei **SULAMITA CERVINSCAIA** (12 iun. 1929).
- 75 de ani de la nașterea **IRINEI MAVRODIN**, poetă, eseistă și traducătoare română (12 iun. 1929).
- 150 de ani de la stingerea din viață a lui **ALEXANDRU S. STURDZA**, diplomat, scriitor, publicist și filozof român (18 noiembrie. 1791 - 13 iun. 1854).
- 115 ani de la stingerea din viață a Poetului Național **MIHAI EMINESCU** (15 ian. 1850 - 15 iun. 1889).
- 120 de ani de la nașterea actorului comic american **HARRY LANGDON** (15 iun. 1884 - 22 dec. 1944).
- 50 de ani de la nașterea țambalagiului și profesorului **ANDREI MUSTEA** (16 iun. 1954).

(După *Calendarul Național - 2004*)